

บริหารกรมอุตุนิยมวิทยา ฉบับประชาชน

ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก
๔๒๖ ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐
โทร.๐๗๔๓๑๑๓๖๐
โทรสาร.๐๗๔๓๑๑๐๖๕
www.songkhla.tmd.go.th

คำนำ

ปทานุกรมอุตุนิยมวิทยา ฉบับประชาชน เป็นหนังสือที่รวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับอุตุนิยมวิทยา เพื่อใช้ประกอบการอ่านข้อมูลข่าวสารอุตุนิยมวิทยา เช่น การพยากรณ์อากาศ หรือการคาดหมายลักษณะอากาศเพื่อให้ประชาชนได้มีความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่่นำมาจาก พจนานุกรมภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จึงสามารถใช้เป็นหนังสืออ้างอิงได้อีกด้วย^๑

^๑ ปทานุกรมฯ เล่มนี้ ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก คัดลอกมาจาก ปทานุกรมฯ ที่จัดพิมพ์โดยกรมอุตุนิยมวิทยาโดยมิได้แก้ไขส่วนใดเลย

สารบัญ

หน้า

ก.....	๑
ข.....	๕
ค.....	๖
จ.....	๙
ช.....	๑๐
ด.....	๑๒
ต.....	๑๕
ถ.....	๑๖
ท.....	๑๗
น.....	๑๘
บ.....	๒๒
ป.....	๒๓
ผ.....	๒๘
ฝ.....	๓๐
พ.....	๓๓
ฟ.....	๓๔
ภ.....	๔๑
ม.....	๔๓
ร.....	๔๗
ฤ.....	๕๐
ล.....	๕๒
ว.....	๖๑
ศ.....	๖๓
ส.....	๖๔
ห.....	๖๗
อ.....	๖๙

อี.....	๗๓
index.....	๗๔
บรรณานุกรม.....	๘๕

ก

กระแสน้ำย้อนกลับ
(rip current)

กระแสน้ำที่ระดับพื้นผิวน้ำหรือใกล้พื้นผิวซึ่งไหลแรงเป็นทางแคบ ๆ จากฝั่งออกทะเลด้วยความเร็วสูง(อาจถึง ๒ นอต) ผ่านย่านคลื่นหัวแตกออกไปในทิศทางที่เกือบจะเป็นมุมฉากกับแนวชายฝั่ง การเกิดกระแสน้ำนี้มีช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ตั้งแต่ไม่กี่นาที จนถึง ๑-๒ ชั่วโมงมองเห็นเป็นแถบของน้ำไหลย้อนกลับสู่ทะเลหลังจากน้ำได้ก่อตัวสูงขึ้น บริเวณชายฝั่งเนื่องจากแรงของคลื่นและลม

อันตรายของกระแสน้ำย้อนกลับจะเกิดคนที่ไม่รู้วิธีรับมือกับมัน เมื่อตกเข้าไปในกระแสน้ำ เพราะธรรมชาติของคนเรามักจะว่ายน้ำสวนทวนกระแสน้ำของกระแสน้ำย้อนกลับ ซึ่งมักจะแพ้วและหมดแรงต้านทานในที่สุด เมื่อประสบกับกระแสน้ำย้อนกลับ จงอย่าว่ายน้ำสวนกระแสน้ำ แต่ให้ว่ายไปในระนาบของชายฝั่ง ซึ่งเราจะหลุดพ้นจากกระแสน้ำได้ในที่สุด จากนั้นจึงค่อยว่ายเข้าหาฝั่งเมื่อรอดพ้นอิทธิพลของมัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

กระแสลมวนในเขตขั้วโลก
(circumpolar whirl,
polar vortex)

กระแสอากาศที่ไหลเวียนเข้าสู่ศูนย์กลางความกดอากาศต่ำเป็นบริเวณกว้าง อยู่สูงขึ้นไปในระดับตอนกลางของชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์จนถึงชั้นบรรยากาศสเตรโทสเฟียร์ระบบการหมุนเวียนของกระแสอากาศนี้เป็นลมฝ่ายตะวันตก โดยทั่วไปแล้วศูนย์กลางจะในภูมิภาคแถบขั้วโลก ในซีกโลกเหนือจะมีศูนย์กลางอยู่ ๒ บริเวณศูนย์กลางแห่งหนึ่งอยู่ใกล้เกาะแบฟฟิน และอีกแห่งหนึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของไซบีเรีย หากมีกำลังอ่อนลงมักเคลื่อนที่ลงใต้สู่ละติจูดต่ำลงมาทำให้มวลอากาศ

หนาวเย็นเคลื่อนที่ปกคลุมมาทางใต้มากขึ้น เช่น เหตุการณ์ความหนาวเย็นจัดในทวีปอเมริกาเหนือ ในเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ นอกจากนี้กระแส อากาศวนแถบขั้วโลกในซีกโลกใต้ ยังเป็นกลไก สำคัญช่วยในการก่อตัวของแก๊สคลอรีนในชั้น บรรยากาศ สเตรโตสเฟียร์ ซึ่งเป็น สาเหตุของการ เกิดปรากฏการณ์หลุม โอโซน (ozone hole) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

การเคลื่อนที่ของเปลือกโลก (plate tectonics)

ทฤษฎีซึ่งอธิบายว่า เปลือกโลกที่เรียกว่าธรณีภาค (lithosphere) ประกอบด้วย แผ่นเปลือกโลก ขนาดใหญ่หลายแผ่น และแผ่นขนาดเล็กอีกจำนวน หนึ่งเรียงเชื่อมต่อกัน แต่ละแผ่นมีความหนาตั้งแต่ ๖-๒๔ กิโลเมตรสุดแล้วแต่ว่าเป็นแผ่นเปลือกโลก ที่ รongรับอยู่ใต้ทวีป หรือรองรับอยู่ใต้มหาสมุทร หาก เป็นแผ่นเปลือกโลกที่รองรับอยู่ใต้ทวีป หรือรองรับ ทวีป จะมีความหนามาก แผ่นเปลือกโลกนี้เคลื่อนที่ ไปมาได้อย่างช้าๆ เนื่องจากเปลือกโลกที่เป็น ของแข็งนี้ลอยตัวอยู่บนหินหนืดในชั้นของฐานธรณี ภาค (Asthenosphere) กระแสความร้อนของหิน หนืดในฐานธรณีภาคส่งผลให้แผ่นเปลือกโลกที่อยู่ เบื้องบนเคลื่อนที่ไปมาได้ทำนองเดียวกับแผ่น น้ำแข็งที่ลอยอยู่บนพื้นน้ำ

โลกของเราจะประกอบไปด้วยแผ่น เปลือกโลกมากมาย จริงๆแล้วมีถึง ๗๐ กว่าแผ่น แต่แผ่นที่ใหญ่ๆและสำคัญ ส่วนมากแบ่งเป็น ๗ แผ่น ใหญ่กับอีก ๘ แผ่นเล็ก รวมเป็น ๑๕ แผ่น

การจมตัวลงอากาศ
(subsidence)

ประเทศไทยอยู่บนเปลือกโลกที่เรียกว่า ยูเรเชีย
(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

การจมลงซ้ำๆ ของมวลอากาศบริเวณกว้าง ซึ่งโดย
ปกติแล้วจะมีอากาศไหลแผ่ออกในแนวนอนในชั้น
ต่ำ ๆ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีอากาศแจ่มใสเช่นใกล้
ศูนย์กลางของบริเวณความกดอากาศสูงหรือ
สัญลักษณ์ **H** ในแผนที่อากาศ

การผันแปรภูมิอากาศ
(climate change)

การเปลี่ยนแปลงสมบัติของอากาศอย่างซ้ำๆ ตาม
กาลเวลาและสถานที่ โดยอาจเห็นได้จากหลักฐาน
ทางธรณีวิทยาในช่วงเวลายาวนาน หรือการ
เปลี่ยนแปลงของพืชพรรณในช่วงเวลาสั้นๆ เช่น
เมื่อเกิดฝนแล้ง การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ
อาจสังเกตได้โดยใช้เครื่องมือวัดที่มีความถูกต้อง
แม่นยำหรือจากข้อมูลดาวเทียม ข้อมูลน้ำแข็ง วงปี
ไม้ เช่น ระหว่าง พ.ศ.๒๓๙๓-๒๔๘๓ พบว่ามีก๊าซ
คาร์บอนไดออกไซด์ ในอากาศและอุณหภูมิก่
สูงขึ้นประมาณ ๑ องศาเซลเซียส (จากพจนานุกรม
ศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

การพยากรณ์อากาศ
(weather forecast)

การพยากรณ์อากาศ คือ การคาดหมายสภาวะ
อากาศและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่จะเกิดขึ้น
ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต ส่วนมากจะ
เกี่ยวข้องกับสภาวะอากาศที่เกิดขึ้นใกล้ตัวเรา เช่น
ฝน อุณหภูมิ เมฆ หมอก คลื่นลม รวมทั้งภัย
ธรรมชาติที่รุนแรงและไม่รุนแรง ได้แก่ พายุหมุน
เขตร้อน, พายุฟ้าคะนอง, การเกิดอุทกภัย, ภัยแล้ง
 ฯลฯ

**การหมุนเข้าหาศูนย์กลาง,
การหมุนแบบไซโคลนิก**
(cyclonic rotation)

การหมุนของลมเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งเมื่อมองจากข้างบนลงมาเห็นการหมุนของลมไปในทิศทางทวนเข็มนาฬิกาในซีกโลกเหนือและตามเข็มนาฬิกาในซีกโลกใต้จะเห็นการหมุนเวียนของอากาศลักษณะนี้ในบริเวณความกดอากาศต่ำ

**การหมุนออกจากศูนย์กลาง,
แบบแอนตี้ไซโคลนิก**
(anticyclonic rotation)

การหมุนของลมออกจากศูนย์กลาง ซึ่งเมื่อมองจากข้างบนลงมาจะเห็นการหมุนของลมไปในทิศทางตามเข็มนาฬิกาในซีกโลกเหนือและทวนเข็มนาฬิกาในซีกโลกใต้ จะเห็นการหมุนเวียนของอากาศลักษณะนี้ในบริเวณความอากาศสูง

การไหลขึ้น, อัปดราฟท์
(updraft)

การไหลขึ้นของกระแสอากาศพื้นที่แคบๆ ในเมฆพายุฟ้าคะนอง หรือ เมฆคิวมูโลนิมบัส

การไหลลง, ดาวน์ดราฟท์
(downdraft)

การไหลลงของกระแสอากาศพื้นที่แคบๆ ในเมฆพายุฟ้าคะนอง หรือ เมฆคิวมูโลนิมบัส อาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ลมเหมือนไถลพื้นดินได้

ข

ขนาดของแผ่นดินไหว
(magnitude of earthquake)

การกำหนดขนาดของความแรงของแผ่นดินไหว ซึ่งได้จากการบันทึกความสั่นสะเทือนของเครื่องมือที่เป็นชนิดมาตรฐาน ขนาดความแรงจะแตกต่างกันไปตามความรุนแรงของคลื่นแผ่นดินไหว ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อสภาพแวดล้อมของผิวโลก คำนี้ ซี.เอฟ.ริกเตอร์ (C.F. Richter) นำมาใช้เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๘ โดยได้กำหนดความรุนแรงของแผ่นดินไหวขึ้น เรียกว่า มาตรา ริกเตอร์

ในเหตุการณ์การเกิดสึนามิในท้องทะเลอันดามันนอกฝั่งทะเลไทยในปี พ.ศ.๒๕๔๗ มีจุดกำเนิดในทะเลทางตอนเหนือของสุมาตราในประเทศอินโดนีเซีย มีขนาด ๙.๓ ริกเตอร์ คือเป็นขนาดแผ่นดินไหวที่รุนแรงเป็นอันดับที่ ๒ ของโลกที่มีการบันทึกไว้ ซึ่งอันดับที่ ๑ ที่บันทึกไว้คือแผ่นดินไหวที่ประเทศชิลี เมื่อ ซึ่งมีขนาด ๙.๕ ริกเตอร์ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

เขตร้อน
(tropic zone)

บริเวณที่อยู่ในเขตศูนย์สูตรจนถึงเขตละติจูด ๓๐ องศาเหนือและใต้โดยประมาณ ซึ่งบริเวณนี้มีอากาศแบบร้อนชื้น ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนนี้

ค

คลื่นกระแสลมตะวันออก

(easterly wave)

ความปั่นป่วนของบรรยากาศชนิดที่เป็นคลื่นในระดับความสูงไม่มาก เกิดขึ้นในกระแสลมที่พัดปกคลุมเขตร้อน จะเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนในลมระดับบนมากกว่าในลักษณะความกดอากาศที่ผิวพื้นคลื่นนี้เคลื่อนตัวไปทางทิศตะวันตก และทำให้เกิดเมฆคิวมูลัสและฝนชุกหนาบริเวณด้านหน้าของคลื่น คลื่นนี้เกิดจากการลดลงของอุณหภูมิตามสูงในอัตราที่รวดเร็วมาก ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริเวณที่เขตลมค้าพัดเข้าหากัน (Intertropical convergerzone) คลื่นนี้บางครั้ง (ประมาณร้อยละ ๑๐) พัฒนาขึ้นเป็นพายุไซโคลนได้ คลื่นกระแสลมตะวันออกนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งในการก่อตัวของพายุหมุนเฮอริเคน ในมหาสมุทรแอตแลนติกนอกฝั่งแอฟริกัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

คลื่นใต้น้ำ

(internal wave)

คลื่นที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ใต้ทะเล เช่น คลื่นสึนามิ เกิดจากการที่น้ำทะเลแบ่งชั้นอย่างชัดเจน เช่น ในมหาสมุทรอาร์คติกที่มีน้ำชั้นบนเป็นน้ำจืดจากการละลายของหิมะหรือน้ำจากแม่น้ำลอยอยู่เหนือน้ำทะเล ก็จะทำให้เกิดคลื่นที่ผิวของน้ำทะเลชั้นล่างได้ ซึ่งมีความหมายจากคำว่า คลื่นหัวเรียบ (swell)

คลื่นหัวแตก

(breaker)

คลื่นชนิดหนึ่งเกิดจากคลื่นใหญ่ที่วิ่งจากน้ำลึกเข้าหาฝั่ง เมื่อเข้ามาถึงที่ตื้นในเขตคลื่นหัวแตก (preacher zone) ท้องคลื่นจะกระทบพื้นดินหรือสิ่งกีดขวางต่างๆ ที่อยู่ใต้น้ำ ทำให้ช่วงท้องคลื่นสั้น

เข้าและความเร็วลดลง แต่ช่วงยอดคลื่นมีความเร็วมากกว่าจึงยกตัวสูงขึ้นและถลามาข้างหน้า ทำให้ช่วงคลื่นเสียดเรียบไม่คงรูปเดิม ยอดคลื่นจึงผาดตัวลงและแตกเป็นฟอง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

คลื่นหัวเรียบ,สเวล

(swell)

คลื่นในมหาสมุทรซึ่งคลื่นตัวจากแหล่งกำเนิด ลักษณะของคลื่นมีช่วงยาวสม่ำเสมอและยอดเรียบ คำนี้อาจที่ใช้เรียกอาการของน้ำในแม่น้ำที่สูงกว่าปกติ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

คลื่นอากาศร้อน

(heat wave)

ช่วงเวลาที่อุณหภูมิอากาศขึ้นสูงผิดปกติ ช่วงเวลาเช่นนี้จะคงอยู่อย่างน้อยที่สุด ๑ วัน แต่ตามธรรมดาเมื่อมีคลื่นอากาศร้อนผ่านเข้ามา อากาศมักจะมีอุณหภูมิที่สูงผิดปกติเป็นเวลาหลายวันหรืออาจเป็นสัปดาห์ ๆ ในสหรัฐอเมริกาจะถือเอาช่วงเวลาที่มียุณหภูมิสูงถึง ๓๒.๒ องศาเซลเซียสหรือมากกว่านั้น และมีช่วงเวลาตั้งแต่ ๓ วันขึ้นไป ส่วนประเทศอื่น ๆ การกำหนดอุณหภูมิและช่วงเวลาอาจแตกต่างกันไปแต่ละประเทศ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ควัน

(Smoke)

อนุภาคขนาดเล็กที่ลอยตัวในอากาศ และถูกพัดพาไปตามกระแสลม ประกอบด้วยสารคาร์บอนที่เกิดการไหม้ไม่สมบูรณ์ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ความสูงคลื่น
(Wave height)

ระยะทางในแนวดิ่งระหว่างท้องคลื่นจนถึงยอดคลื่นถัดไป ซึ่งท้องคลื่นคือส่วนที่ต่ำที่สุดของคลื่น และยอดคลื่นคือส่วนที่สูงที่สุดของคลื่น ชาวเรือประมาณค่าความสูงคลื่นของทะเล โดยการคาดคะเนด้วยสายตา เปรียบเทียบเสากระโดงเรือหรือลำเรือ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

จ

จุดน้ำค้าง

(Dew point)

จุดอุณหภูมิจึงอากาศถูกทำให้เย็นลงด้วยความกด
คงที่ และด้วยปริมาณของไอน้ำในอากาศนั้นคงที่
จนกระทั่งเกิดการอิมตัวขึ้น หรือจุดอุณหภูมิจึง
ความดันไออิ่มน้ำ (saturated vapour pressure)
ของอากาศเท่ากับความดันไอที่แท้จริงของไอน้ำ ที่
มีอยู่ในอากาศนั้น หรือจุดที่เกิดน้ำค้างจากการ
กลั่นตัวของไอน้ำบนใบหญ้า (จากพจนานุกรมศัพท์
ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

จุดเหี่ยว

(Wilting point)

เมื่อความชื้นของดินในเขตรากพืชลดลงถึงจุดนี้
จะทำให้พืชเหี่ยวเฉาขาดน้ำตาย เพราะไม่สามารถ
ดูดน้ำมาทดแทนการคายน้ำได้ ซึ่งอยู่กับอุณหภูมิ
และความชื้นของดินในอากาศ

ช

ช่วงฝนชุก
(Wet spell)

ช่วงเวลาที่มียฝนตกต่อกันทุกวันเป็นเวลาหลายวัน โดยไม่มีวันที่ฝนหยุด โดยในแต่ละวันมีฝนเกิน ปริมาณน้อยที่สุดที่กำหนดไว้ ทั้งนี้จำนวนวันที่ฝนตกและปริมาณฝนนั้นยังไม่มีกำหนดเป็นสากล (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ช่วงฝนแล้ง
(Drought)

ช่วงเวลาซึ่งอากาศแห้งผิดปกติ หรือขาดฝน ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำใช้ และพืชผลต่างๆเสียหาย ความรุนแรงของช่วงฝนแล้งนั้น ขึ้นอยู่กับความชื้นในอากาศ ระยะเวลาที่เกิดความแห้งแล้งและความกว้างใหญ่ไพศาลของบริเวณพื้นที่ที่เกิดความแห้งแล้ง

ช่วงฝนแล้งครั้งที่รุนแรงที่สุด เกิดขึ้นใน พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งเกิดจากฝนทิ้งช่วงกลางฤดูฝน ยาวนานกว่าปกติ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือน กันยายน ปริมาณฝนรายปีต่ำกว่าค่าปกติทุกภาค บริเวณที่ได้รับผลกระทบเป็นบริเวณกว้างคือ ภาคกลางต่อภาคกลางทั้งหมด ตอนบนและตอน ตะวันตกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทาง ตอนบนของภาคใต้ฝั่งตะวันออก (จากพจนานุกรม ศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ชั้นโอโซน
(Ozone layer)

ชั้นบรรยากาศที่มีสัดส่วนของโมเลกุลออกซิเจนใน รูปโอโซนที่สูง ชั้นบรรยากาศนี้ทำหน้าที่เป็นกลไก ในการกรองรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์ อยู่ระหว่างชั้นบรรยากาศ โทรโพสเฟียร์ และ

สเตรโทสเฟียร์ ที่ระดับความสูงระหว่าง ๑๕-๒๐
กิโลเมตรจากพื้นโลก

ด

ดวงอาทิตย์ขึ้น

(Sunrise)

เวลาที่ขอบบนดวงอาทิตย์เริ่มโผล่ขึ้นมาที่ขอบฟ้าปรากฏ (apparent horizon) ในเวลาเช้า เวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจะแปรไปตามละติจูด และมุมระหว่างแนวลำแสงดวงอาทิตย์ เมื่อเทียบกับสุริยะกับระนาบศูนย์สูตร กำหนดให้มีค่าเป็นบวก เมื่อวัดไปทางทิศเหนือและมีค่าเป็นลบเมื่อวัดไปทางทิศใต้ มุมเดคลิเนชัน มีค่าเปลี่ยนไปทุกวันระหว่าง -23.45° ถึง 23.45°

ดวงอาทิตย์ตก

(Sunset)

เวลาที่ขอบบนดวงอาทิตย์ลับไปจากขอบฟ้าปรากฏในเวลาเย็น เวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจะแปรไปตามละติจูด และมุมระหว่างแนวลำแสงดวงอาทิตย์ เมื่อเทียบกับสุริยะกับระนาบศูนย์สูตร กำหนดให้มีค่าเป็นบวกเมื่อวัดไปทางทิศเหนือ และมีค่าเป็นลบเมื่อวัดไปทางทิศใต้ มุมเดคลิเนชันมีค่าเปลี่ยนไปทุกวันระหว่าง -23.45° ถึง 23.45°

ดาวเทียมอุตุนิยมวิทยา

(Meteorological satellite)

ดาวเทียมที่ส่งไปในวงจรเพื่อให้ได้ข้อมูลและภาพถ่ายทางอุตุนิยมวิทยา เช่น ภาพเมฆในช่วงความยาวคลื่นต่างๆ ดาวเทียมทางอุตุนิยมวิทยามีอยู่ ๒ ประเภท คือ “ค้ำฟ้า” กับ “โคจร” ในปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้ประโยชน์จากดาวเทียมค้ำฟ้า MTSAT ของประเทศญี่ปุ่น, FY2 ของประเทศจีน และดาวเทียม NOAA ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อติดตามวิเคราะห์สภาพอากาศ

ดีเปรสชัน

(Depression)

๑. เป็นคำทั่วไปในทางอุตุนิยมวิทยา หมายถึง บริเวณความกดอากาศต่ำ ที่มีลมพัดเวียนเข้าหา ศูนย์กลาง คล้ายวงก้นหอยทวงเข็มนาฬิกา สำหรับ พายุหมุนที่เกิดขึ้นในซีกโลกเหนือ (ส่วนพายุที่เกิด ในซีกโลกใต้ ลมจะพัดเข้าหาศูนย์กลางตามเข็มนาฬิกา) บริเวณศูนย์กลางพายุเป็นบริเวณที่มีความกดอากาศต่ำที่สุด

๒. เรียกว่า พายุดีเปรสชัน หมายถึง พายุที่มีกำลังอ่อนเกิดในเขตร้อน มีความเร็วน้อยกว่า ๓๔ นอต ลงมา มีกลุ่มเมฆที่จับตัวกันเป็นกลุ่มก้อน มักมีฝนตกกระจายเป็นบริเวณกว้าง พายุดีเปรสชันเป็นพายุที่มีกำลังอ่อน ท้องฟ้าเต็มไปด้วยเมฆชั้นต่ำหนาแน่นมีฝนปานกลางถึงตกหนัก และมีบริเวณปกคลุมไม่กว้างมากนัก ความเร็วสูงสุดใกล้บริเวณศูนย์กลางไม่ถึง ๓๔ นอต หรือ ๖๓ กิโลเมตรต่อชั่วโมง แต่เมื่อพายุดีเปรสชันทวีกำลังแรงขึ้นก็จะกลายเป็นพายุไซร่อน (tropical storm) ซึ่งมีอันตรายรุนแรงเกิดขึ้น และเมื่อพายุไซร่อนทวีกำลังแรงขึ้นเรื่อยๆต่อไปอีก ก็จะกลายเป็นพายุไต้ฝุ่น (typhoon) ซึ่งมีอันตรายที่เกิดจากคลื่นลมและฝนรุนแรงมาก ใช้สัญลักษณ์ D ในแผนที่อากาศ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

เดซิเบล, dBz

(Decibels)

ค่าความสะท้อนที่เรดาร์ตรวจจากราศส่งคลื่นเรดาร์ออกจากจานสายอากาศเข้าสู่บรรยากาศแล้วกระทบเป้าสะท้อนกลับสู่จานสายอากาศ ซึ่งค่า dBz นี้ ไม่มีหน่วย

โดยคำนวณจากสูตร

$$\text{dBz} = 10 \log Z$$

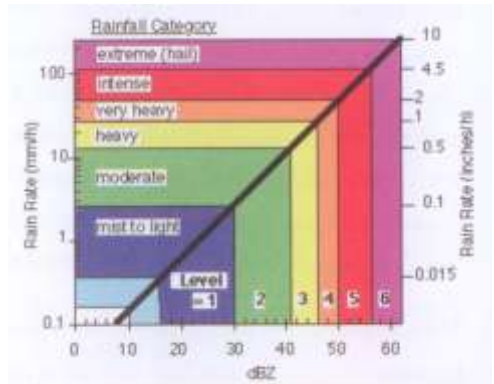

Fig H1. Rainfall intensity chart, for radar reflectivity returns in unit of dBZ (from stull,2000: “Meteorology for Scientists and Engineers,2 nd Ed., Brooks/Cole Thomson Learning.502 pp.)

ค่าเดซิเบลสามารถนำไปแปลงและใช้ประโยชน์ได้มากมายในทางเรดาร์ตรวจอากาศ สำหรับภาพเรดาร์จากเว็บไซต์ของกรมอุตุนิยมวิทยามีคำว่า INTENSITY กำกับอยู่ด้วยนั้น แสดงว่าใช้ค่า dBz แปลงเป็นค่าแรงของฝนมีหน่วยเป็น มม/ชม เช่น ๓๐ dBz คือ ๓ มม/ชม หรือ ๔๐ dBz คือ ๑๒ มม/ชม เป็นต้น ค่า dBz นี้ยังแปลงค่าเป็นค่าความเร็วของกลุ่มฝนและอื่นๆอีก ส่วนค่า dBz ที่ปกคลุมพื้นที่ใดนานๆและมีค่า dBz มากๆ จะทำให้พื้นที่นั้นมีฝนตกมากด้วย

ต

ตาพายุ

(Eye of storm)

ศูนย์กลางของพายุหมุนเขตร้อน มีเส้นผ่านศูนย์กลางโดยเฉลี่ยประมาณ ๒๐ กิโลเมตร แต่พายุหมุนขนาดใหญ่อาจมีเส้นผ่าศูนย์กลางมากกว่า ๔๐ กิโลเมตร ก็ได้ บริเวณนี้มีลมค่อนข้างสงบหรือลมอ่อน อากาศโปร่ง มองเห็นท้องฟ้า ถัดจากบริเวณนี้ออกไปจะเป็นบริเวณที่มีพายุรุนแรงความกดอากาศที่ศูนย์กลางอาจลดต่ำลงถึง ๙๖ เฮกโตพาสคัล (หรือ มิลลิบาร์) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ไต้ฝุ่น, พายุไต้ฝุ่น

(Typhoon)

พายุหมุนเขตร้อนในบริเวณเหนือนมหาสมุทรแปซิฟิกทางตะวันตก มีความเร็วสูงสุดใกล้จุดศูนย์กลางพายุตั้งแต่ ๖๔ นอตขึ้นไป คำว่า typhoon นี้ ยังไม่ทราบแน่นอนว่ามาจากภาษาใด อาจมีที่มาจากคำในภาษาจีนกลางตั้งว่า t'ai fung ซึ่งแปลว่า ลมแรงจัดหรือมาจากภาษาอาหรับว่า tufan ซึ่งแปลว่าควีน หรือมาจากภาษากรีกว่า typhon ซึ่งแปลว่าลมพายุหรือลมหมุน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ถ

ถังวัดน้ำฝน, เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน
(rain gauge)

เครื่องมือที่ใช้วัดปริมาณน้ำฝน ซึ่งจะตั้งไว้กลางแจ้ง เพื่อรับน้ำฝนที่ตกลงมา เป็นภาชนะทรงกลมที่ภายในมีกรวยเพื่อรองรับน้ำฝนที่ตกลงมา น้ำฝนที่รวบรวมได้จะไหลลงไปรวมกันในภาชนะที่รองรับ จากนั้นจึงนำน้ำที่เก็บไว้ในเครื่องมาตวงก็จะทราบปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาได้ น้ำฝนที่ตกลงมาบางส่วนอาจจะเหวี่ยงไป และถ้ามีฝนตกลงมาน้อยกว่า ๐.๑ มิลลิเมตร จะวัดได้ยากมาก ในทางอุตุนิยมวิทยาจึงถือว่าฝนที่ตกปริมาณน้อยกว่า ๐.๑ มิลลิเมตรนั้นเป็น ฝนวัดปริมาณไม่ได้

ท

ทรงกรด, โครโรนา

(corana)

วงกลมสว่างเรืองสีมีศูนย์กลางอยู่รอบดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ หรือแหล่งกำเนิดแสงอื่น เมื่อมีเมฆบางๆ มาบัง อาจมีได้หลายวงซ้อนกัน โดยปกติจะเป็นสีรุ้งมีขอบในสีน้ำเงิน แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนตามลำดับสีรุ้ง โดยมีขอบภายนอกเป็นสีแดง (ตรงข้ามกับลำดับสีในวงแสง (halo) ชนิดที่มีสีรุ้ง) และแถบสีรุ้งนี้อาจเกิดเป็นวงซ้อนกันได้

ทรงกรด เกิดจากการเลี้ยวเบนของแสงเมื่อผ่านหยดน้ำในบรรยากาศ ในบางโอกาสอาจเกิดจากการหักเหผ่านผลึก น้ำแข็งหรือฝุ่นได้ (แต่ไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ทัศนวิสัย

(visibility)

ระยะไกลที่สุดที่เราสามารถมองเห็นและบ่งบอกลักษณะของวัตถุที่มีขนาดพอสมควรเมื่อตัดกับขอบฟ้าได้อย่างชัดเจนในเวลากลางวัน หรือระยะไกลที่สุดที่เราสามารถมองเห็นและบ่งบอกลักษณะของวัตถุได้ในเวลากลางคืน หากให้แสงสว่างในระดับเทียบเท่าแสงปกติของเวลากลางวัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ทิศทางลม

(wind direction)

ทางอุตุนิยมวิทยาใช้เรียกทิศทางลมซึ่งเป็นทิศทางที่ลมพัดมา เช่น ลมฝ่ายตะวันออก หมายถึงลมที่พัดจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น

นอต

(knot)

หน่วยแสดงความเร็วของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีค่าเท่ากับ ระยะทางไมล์ทะเลของสิ่งนั้นเคลื่อนที่ไปได้ในเวลา ๑ ชั่วโมง ส่วนใหญ่จะใช้กับการเดินเรือ หรือ อุตุนิยมวิทยา เช่น เรือแล่นไปได้ ๘ ไมล์ทะเล ภายใน ๑ ชั่วโมง เรียกว่า เรือมีความเร็วมีความเร็ว ๘ นอต (๑ ไมล์ทะเล เท่ากับ ๑,๘๕๒ เมตร และ ๑ ไมล์บกมีค่าเท่ากับ ๑.๖๐๙ กิโลเมตร) (จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำขึ้นเต็มที

(high tide, High water)

น้ำขึ้นถึงระดับสูงที่สุดของแต่ละครั้ง

(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำขึ้นลง

(tide)

อาการขึ้นและลงของระดับน้ำตามคาบเวลาที่เกิดขึ้นในมหาสมุทรและทะเลต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจาก แรงดึงดูดของดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่กระทำต่อโลก ขนาดของแรงดึงดูดนี้จะเป็นปฏิกภาค โดยตรงกับมวลของดวงอาทิตย์มีมวลมากกว่าดวงจันทร์ ๒๖ ล้านเท่า แต่มีระยะห่างจากโลก ประมาณ ๓๘๐ เท่าของระยะห่างของดวงจันทร์ จึงมีแรงดึงดูดได้เพียง $\frac{๔}{๙}$ ของดวงจันทร์ (จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำค้าง

(dew)

หยดน้ำที่เกาะบนใบไม้ ยอดหญ้าหรือตามวัตถุต่างๆ ที่อยู่ใกล้พื้นดิน เกิดขึ้นเมื่ออุณหภูมิจนของอากาศลดต่ำลงจนไอน้ำที่มีอยู่ในอากาศเกิดการควบแน่น หรือกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ (อุณหภูมิจนในอากาศมีค่าเท่ากับหรือต่ำกว่าอุณหภูมิจุดน้ำค้าง) ตามธรรมชาติ น้ำค้างจะเกิดในเวลากลางคืนที่อากาศ

น้ำค้างแข็ง

(frost)

แจ่มใสแต่ส่วนมากเกิดในตอนใกล้รุ่ง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อุณหภูมิของอากาศประจำวันลดลงต่ำสุดและมีค่าเท่ากับหรือต่ำกว่าอุณหภูมิจุดน้ำค้าง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำค้างที่แข็งตัวอยู่ตามต้นไม้ซึ่งอยู่ใกล้พื้นดิน เมื่ออุณหภูมิจีวหน้าของพื้นดินต่ำกว่า ๐ องศาเซลเซียส ภาคเหนือเรียกว่าเหมยขาบ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกว่า แม่คะนึ่ง ในเมืองไทยสามารถพบเห็นได้ตามบริเวณยอดดอยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีอากาศหนาวจัด ส่วนมากจะเกิดในช่วงปลายเดือนธันวาคมถึงมกราคม (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำคู่

(semi diurnal tide)

น้ำขึ้นน้ำลงชนิดที่มี น้ำขึ้น ๒ ครั้ง และน้ำลง ๒ ครั้ง ใน ๑ วันจันทร์คติ เป็นลักษณะของน้ำขึ้นน้ำลงตามปกติ ถ้ามีน้ำขึ้น ๑ ครั้ง น้ำลง ๑ ครั้ง เรียกว่า น้ำเดี่ยว (diurnal tide) และถ้ามีน้ำขึ้นและน้ำลงหลายครั้งอย่างผิดปกติ เรียกว่าน้ำผสม (mixed tide) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำตาย

(neap tide)

น้ำขึ้นและน้ำลงที่เกิดขึ้นในวันขึ้น ๘ ค่ำ หรือ แรม ๘ ค่ำ ซึ่งช่วงระหว่างความสูงของน้ำขึ้นกับน้ำลงมีระยะต่างกันน้อยมาก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำท่วม

(flood)

น้ำซึ่งท่วมพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งเป็นครั้งคราว เนื่องจากมีฝนตกหนักหรือหิมะละลาย ทำให้น้ำในลำน้ำหรือทะเลสาบไหลล้นตลิ่งหรือบ่าลงมาจากที่สูง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำท่วมฉับพลัน, น้ำป่า, น้ำป่าไหลหลาก
(flash flood)

น้ำที่เกิดท่วมในที่ต่ำโดยรวดเร็วฉับพลัน และไหลลดลงอย่างรวดเร็วตามปกติมักเป็นผล เนื่องมาจากฝนตกชุกในที่สูงบริเวณเทือกเขา หรือในป่า เมื่อสะสมไว้มีปริมาณมากขึ้นก็จะไหลลงสู่ที่ต่ำพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันขึ้น โดยมีมักเป็นบริเวณแคบ ๆ หรือเฉพาะท้องถิ่น ทำความเสียหายให้กับบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางที่น้ำไหลหลากผ่าน หรือที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา

เหตุการณ์ที่เกิดน้ำท่วมฉับพลัน หรือ น้ำป่าไหลหลากรุนแรงในประเทศไทย เช่น เกิดน้ำป่าไหลหลาก ดิน และโคลนถล่ม ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

น้ำท่วม, น้ำท่วมขัง

(floods)

สภาวะที่เกิดจากปริมาณน้ำสะสมจำนวนมากไหลบ่าเข้าท่วมอาคาร บ้านเรือน เรือกสวน ไร่นา ได้รับความเสียหาย หรือเป็นสภาพน้ำท่วมขังในเมืองใหญ่ เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน หรือ เกิดน้ำทะเลหนุนสูงกรณีพื้นที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล

น้ำท่า

(runoff)

น้ำที่ไหลไปตามทางน้ำ

น้ำล้นตลิ่ง

(overbank flow)

ปริมาณน้ำจำนวนมากที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องที่ไหลลงสู่ลำน้ำหรือแม่น้ำมีปริมาณมากจนระบายลงสู่ลุ่มน้ำด้านล่าง หรือออกสู่ปากน้ำไม่ทัน ทำให้เกิดสภาวะน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่ตามสองฝั่งน้ำ จนอาจได้รับความเสียหาย ถนนหรือสะพานชำรุด ทางคมนาคมถูกตัดขาดได้

น้ำวน

(whirlpool)

กระแสน้ำไหลวนเป็นวงในทะเลหรือแม่น้ำ ซึ่งเกิดจากรูปร่างลักษณะของร่องน้ำ หรือเนื่องจากกระแสน้ำ ๒ สายไหลมาปะทะกัน ในภาษาอังกฤษสันดาใช้ maelstorm (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

แนวปะทะอากาศ

(front)

แนวหรือบริเวณที่แบ่งเขตระหว่างมวลอากาศ ๒ ชนิดที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันอย่างชัดเจน ได้แก่ ความหนาแน่น อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ และ ทิศทางลม แนวปะทะอากาศที่พบ ได้แก่แนวปะทะอากาศขั้วโลก (polar front) แนวปะทะอากาศอาร์กติก (Arctic front) ส่วนชนิดของแนวปะทะอากาศมี ๒ ชนิด คือ แนวปะทะอากาศเย็น (cold front) แนวปะทะอากาศร้อน (warm front) และแนวปะทะอากาศปิด (occluded front) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

บ

บริเวณความกดอากาศสูง
(high)

บริเวณที่มีความกดอากาศสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ โดยรอบ โดยทั่วไปมักจะมีลักษณะอากาศดี มีลมพัดออกจากบริเวณความกดอากาศสูงในทางเดียวกับเข็มนาฬิกาในซีกโลกเหนือ ส่วนในซีกโลกใต้ลมพัดในทิศตรงกันข้าม คือทวนเข็มนาฬิกา ในแผนที่ใช้ **H** เป็นสัญลักษณ์แสดงความกดอากาศสูง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ป

**ปรากฏการณ์เกาะความร้อน,
โตมความร้อน**
(urban heat)

การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิที่เกิดจากมนุษย์ คือการที่อากาศใกล้พื้นดินในเขตชุมชนเมือง ที่มีตึกรามบ้านช่องอยู่เป็นจำนวนมาก มีอุณหภูมิสูงกว่าบริเวณที่เป็นป่าไม้ที่อยู่ถัดออกไปรอบ ๆ

ปรากฏการณ์ฟูจิวะระ
(Fujiwara effect)

ทฤษฎีของ Mr.Sskuhei Fujiwhara เป็นปรากฏการณ์ที่พายุหมุนเขตร้อนตั้งแต่ ๒ ลูกขึ้นไปถูกดึงซึ่งกันและกัน โดยหากพายุหมุนเขตร้อนที่มีขนาดเล็กกว่าก็จะดึงดูดหรือถูกโคจรไปรอบ ๆ พายุอีกลูกที่มีขนาดใหญ่กว่า ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่พายุลูกหนึ่งวิ่งเข้าหาอีกลูกหนึ่ง หรือเกิดจากร่องความกดอากาศกำลังแรงเข้าสู่ห่อมความกดอากาศต่ำกำลังแรงทั้ง ๒ บริเวณจนพัฒนาเป็นพายุหมุนเขตร้อนในที่สุด ปรากฏการณ์นี้พายุหมุนเขตร้อน ๒ ลูกนี้โดยใช้เกณฑ์ประมาณ ๑,๔๕๐ กิโลเมตร สำหรับปรากฏการณ์นี้ ตัวอย่างพายุหมุนเขตร้อนฝาแฝดของโลกเมื่อปี ๑๙๙๗ มีพายุซูเปอร์ไต้ฝุ่นระดับ ๕ ทั้งสองลูก จนกลายเป็นปรากฏการณ์ฟูจิวะระที่มีความรุนแรงสูงสุดในประวัติศาสตร์เท่าที่เคยเจมา ชื่อว่า IVAN (ไอแวน) และ JOAN (โจแอน) เป็นพายุหมุนเขตร้อนที่มีความสวยงามมากที่สุด ระเบียบที่สุดเท่าที่เคยเจอ หรือเมื่อปลายปี ๒๐๐๗ ไต้ฝุ่น HAGIBIS (ฮา กิบิส) และ MITAG (มิแทก) ต่างดึงดูดซึ่งกันและกัน เป็นช่วงเดือนพฤศจิกายน

ปรากฏการณ์เรือนกระจก (greenhouse effect)

ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ทำให้บรรยากาศของโลกอบอุ่นอยู่ได้เกิดจากไอน้ำและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีอยู่ในบรรยากาศโลกดูดซับรังสีความร้อนจากนอกโลกแล้วออกทุกความยาวคลื่น ยกเว้น ช่วงความยาวคลื่น ๘.๕-๑๔ ไมครอน ซึ่งคลื่นความร้อนสามารถผ่านบรรยากาศโลกออกไปได้ในคืนวันท้องฟ้าแจ่มใส ปรากฏการณ์การดูดซับความร้อนของบรรยากาศเช่นนี้เปรียบได้กับอุณหภูมิจนในเรือนต้นไม้ที่บุหลังคาและฝาด้วยแผ่นกระจกในประเทศหนาว รังสีดวงอาทิตย์ซึ่งเป็นรังสีคลื่นสั้นสามารถผ่านกระจกเข้าไปได้และถูกต้นไม้และพื้นดินดูดซับไว้ เมื่อพื้นดินและต้นไม้ในเรือนกระจกแผ่รังสีคลื่นยาวซึ่งเป็นรังสีคลื่นยาวออกไป รังสีความร้อนจะผ่านกระจกออกมาไม่ได้ เนื่องจากกระจกมีคุณสมบัติเป็นฉนวนกั้นความร้อน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อุณหภูมิภายในเรือนกระจกอบอุ่นกว่าอุณหภูมิภายนอก

ในปัจจุบัน นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมเกรงว่าอุณหภูมิในเมืองใหญ่ๆ และย่านอุตสาหกรรมจะเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากปรากฏการณ์เรือนกระจก และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโลกโดยส่วนรวม (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ปรากฏการณ์เอลนีโ (El Nino/La nina Southern Oscillation หรือ ENSO)

ความผันแปรของระบบอากาศโลกใต้ เอลนีโญ/ลานีญาเป็นรูปแบบสภาพอากาศที่เกิดขึ้นตลอดมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อน โดยเกิดขึ้นเฉลี่ยทุกห้าปีเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอุณหภูมิผิวน้ำทะเล

ของมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันออก โดยอุ่นขึ้นหรือเย็นลงผิดปกติ ซึ่งเรียกว่า เอลนีโญและลานีญา ตามลำดับ และความดันบรรยากาศบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกด้านตะวันตกเขตร้อน ซึ่งเรียกว่า ความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นได้สองกรณี: เอลนีโญ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่อุณหภูมิมหาสมุทรอุ่นขึ้นผิดปกติ ประกอบกับความดันบรรยากาศสูงบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก ส่วนลานีญา เป็นปรากฏการณ์ที่อุณหภูมิมหาสมุทรเย็นลงผิดปกติ ประกอบกับความดันบรรยากาศต่ำบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกด้านตะวันตก กลไกที่ทำให้เกิดความผันแปรดังกล่าวยังคงอยู่ในระหว่างการศึกษา เอนโซ่ก่อให้เกิดสภาพอากาศเลวร้าย เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง หรือการรบกวนสภาพอากาศในหลายภูมิภาคของโลก

ปริมาณน้ำฝน
(rainfall)

ปริมาณน้ำฝนที่ตกในระยะเวลา และพื้นที่หนึ่ง เช่น ปริมาณน้ำฝนรายวันกรุงเทพมหานคร โดยวัดเป็นหน่วยมิลลิเมตร หรือ นิ้ว(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ปริมาณน้ำไหล, อัตราน้ำไหล
(discharge)

ปริมาณน้ำในลำน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่หน้าตัดของลำน้ำต่อหนึ่งหน่วยเวลา เช่น ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ปริมาณเมฆ
(cloud amount)

ส่วนของท้องฟ้าที่เมฆหรือปรากฏการณ์อื่นๆ บดบังไว้ ในรายงานตรวจอากาศทั่วไป ได้กำหนดแบ่งท้องฟ้าออกเป็น ๑๐ ส่วนเท่าๆกัน สำหรับใช้ในการตรวจและรายงานส่วนของท้องฟ้าที่ถูกบดบัง

เช่น มีเมฆบดบังอยู่ ๔ ใน ๑๐ ส่วนของท้องฟ้า ก็
จะรายงานว่ามีท้องฟ้าปิดอยู่ ๔ ส่วน ถ้ามีเมฆเต็ม
ท้องฟ้าก็จะรายงานว่าส่วนของท้องฟ้าปิดอยู่ ๑๐
ส่วน ในกรณีที่ไม่มีสิ่งบดบังเลยก็จะรายงานว่าเป็น
๐

ลักษณะท้องฟ้าและเมฆ ตามนิยามของ
กรมอุตุนิยมวิทยา การตรวจเมฆในท้องฟ้า โดยแบ่ง
ท้องฟ้าเป็น ๑๐ ส่วน (Deca) ดังนี้

- ท้องฟ้าแจ่มใส (Fine) : ท้องฟ้าไม่มีเมฆหรือมีแต่น้อยกว่า ๑ ส่วนของท้องฟ้า
- ท้องฟ้าโปร่ง (Fair) : ท้องฟ้ามีเมฆตั้งแต่ ๑ ส่วนถึง ๓ ส่วนของท้องฟ้า
- เมฆบางส่วน (Partly Cloudy Sky) : ท้องฟ้ามีเมฆเกินกว่า ๓ ส่วน ถึง ๕ ส่วนของท้องฟ้า
- เมฆเป็นส่วนมาก (Cloudy Sky) : ท้องฟ้ามีเมฆเกินกว่า ๕ ส่วน ถึง ๘ ส่วนของท้องฟ้า
- เมฆมาก (Very Cloudy Sky) : ท้องฟ้ามีเมฆเกินกว่า ๘ ส่วน ถึง ๙ ส่วนของท้องฟ้า
- เมฆเต็มท้องฟ้า (Overcast Sky) : ท้องฟ้ามีเมฆเกินกว่า ๙ ส่วน ถึง ๑๐ ส่วนของท้องฟ้า(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

เปลือกโลก

(crust of the earth)

ส่วนชั้นนอกสุดของโลกหนาเฉลี่ยประมาณ ๖-๓๕
กิโลเมตร แบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนบนเป็นหิน
จำพวกแกรนิตหรือไซอัล (sial) และส่วนล่างเป็น
หินที่เป็นเบสปานกลางหรือไซมา (sima) นัก
ธรณีวิทยามีความเห็นว่าโลกเมื่อแรกเริ่มเป็นวัตถุ
เหลวร้อนและส่วนนอกสุดเย็นลงจนเป็นของแข็ง

ห่อหุ้มไว้โดยรอบ (sial ย่อมาจาก si คือ silica กับ al คือ alumina ส่วน sima ย่อมาจาก si คือ silica กับ ma คือ magnesia) (จากพจนานุกรมศัพท์ ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ผ

แผ่นดินไหว
(earthquake)

การสั่นสะเทือนของแผ่นดินที่รู้สึกได้ในจุดใดจุดหนึ่งบนผิวโลก แผ่นดินไหวส่วนใหญ่เกิดจากการคลายตัวอย่างรวดเร็วของความเครียดภายในเปลือกโลกที่มีการกักตัวของความเครียดอย่างช้าๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกในรูปของการเลื่อนตัวของหินหรือการระเบิดของภูเขาไฟ แต่ในปัจจุบัน การปะทุของระเบิดนิวเคลียร์ก็อาจทำให้เกิดแผ่นดินไหวได้เหมือนกัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

แผ่นดินไหวตาม,อาฟเตอร์ช็อค
(aftershock)

แผ่นดินไหวขนาดเล็กที่เกิดขึ้นหลายครั้งเป็นเวลา ๑ ถึง ๒ วัน หรืออาจเป็นเดือนหลังจากเกิดแผ่นดินไหวขนาดใหญ่โดยเกิดขึ้นทันทีที่บริเวณเดียวกัน เนื่องจากหินต่างๆ รอบศูนย์กลางไหวสะเทือนใต้ผิวโลกพยายามปรับตัวให้คืนสภาพสมดุล จึงเกิดความความไหวสะเทือนตามมาเป็นระยะๆกว่าจะหยุดไหวสนิท (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

แผ่นดินไหวนำ
(foreshock)

แผ่นดินไหวขนาดเล็กที่เกิดขึ้นมาก่อนเกิดแผ่นดินไหวหลัก โดยอาจมีช่องห่างเล็กน้อยเป็นวินาทีหรือมากเป็นสัปดาห์ โดยมีจุดกำหนดอยู่ใกล้หรือตรงกับแผ่นดินไหวหลัก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

แผ่นดินไหวหลัก
(main shock)

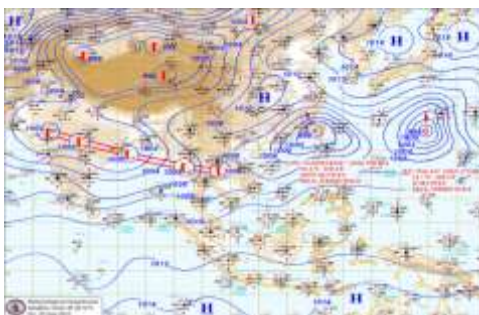
แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นต่อจากแผ่นดินไหวนำและก่อนเกิดแผ่นดินไหวตาม โดยมากมักมีขนาดความรุนแรงมากกว่าแผ่นดินไหวนำและแผ่นดินไหวตาม

เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงพลังงานศักย์เป็นพลังงานจลน์และเกิดการปล่อยพลังงานในรูปคลื่นแผ่นดินไหวได้มาก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

แผนที่อากาศ

(synoptic chart, weather chart, weather map)

แผนที่บริเวณกว้างแสดงถึงสภาวะอากาศ และตัวแปรทางอุตุนิยมวิทยา (เช่น เส้นความกดอากาศเท่า อุณหภูมิ ลม และอื่นๆ) ตามกำหนดเวลาที่ตรวจอากาศเดียวกัน เพื่อใช้พยากรณ์อากาศ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

รูปแผนที่อากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา

ฝน

ฝน
(rain)

หยาดน้ำฟ้าชนิดหนึ่งซึ่งมีภาวะเป็นของเหลว เม็ดฝนจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางโตประมาณ ๐.๕ มิลลิเมตรขึ้นไป แต่ถ้าฝนตกแผ่กระจายเป็นบริเวณกว้างขนาดของเม็ดฝนอาจมีเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่า ๐.๕ มิลลิเมตร

เกณฑ์การพิจารณาฝนตกมากน้อยใน ๒๔ ชั่วโมง ตามนิยามของกรมอุตุนิยมวิทยา การรายงานปริมาณฝนที่ตกรวมกันภายในระยะเวลา ๒๔ ชั่วโมง พิจารณาตามลักษณะของฝนที่ตกในประเทศที่อยู่ในโซนร้อนย่านมรสุม ดังนี้

- วัดปริมาณไม่ได้ (TRACE) คือ ฝนตกมีปริมาณน้อยกว่า ๐.๑ มิลลิเมตร (ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถวัดปริมาณแน่นอนได้)
- ฝนเล็กน้อย (SLIGHT RAIN) คือ ฝนตกมีปริมาณตั้งแต่ ๐.๑ มม. ถึง ๑๐.๐ มม.
- ฝนปานกลาง (MODERATE RAIN) คือ ฝนตกมีปริมาณตั้งแต่ ๑๐.๑ มม. ถึง ๓๕.๐ มม.
- ฝนหนัก (HEAVY RAIN) คือ ฝนตกมีปริมาณตั้งแต่ ๓๕.๑ มม. ถึง ๙๐.๐ มม.
- ฝนหนักมาก (VERY HEAVY RAIN) คือ ฝนตกมีตั้งแต่ ๙๐.๑ มม. ขึ้นไป หรือ ปริมาณฝนที่ตกตั้งแต่ ๕๐.๑ มม. ขึ้นไปภายใน ๑ ชั่วโมง
- ฝนรายวัน หมายถึง ปริมาณฝนรวมใน ๒๔ ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ น. ของวันนั้นถึง ๐๗.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น

เกณฑ์การพยากรณ์ฝน ตามนิยามของ

กรมอุตุนิยมวิทยา

- ฝนเป็นบางแห่ง (Isolated rain or showers) ฝนที่ตกประมาณ ๑๐ % ของพื้นที่
- ฝนเป็นแห่งๆ (Widely scattered) ฝนที่ตกประมาณ ๒๐-๓๐ % ของพื้นที่
- ฝนกระจาย (scattered rain or showers) ฝนที่ตกประมาณ ๔๐-๖๐ % ของพื้นที่
- ฝนเกือบทั่วไป (Almost widespread rain) ฝนที่ตกประมาณ ๗๐-๘๐ % ของพื้นที่
- ฝนบริเวณกว้างหรือทั่วไป (Widespread rain) ฝนที่ตกมากกว่า ๘๐ % ของพื้นที่ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฝนช่อมะม่วง, ฝนช่ลาน

เป็นคำที่ใช้บริเวณประเทศไทยตอนบน หมายถึง ฝนที่ตกในเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และ มีนาคม ซึ่งเป็นระยะที่มะม่วงกำลังออกช่อ หรือระยะที่จะทำการนวดข้าวบนลาน

ฝนชู่, ฝนไล่ช้าง

(rain shower)

ฝนที่ตกหนักในช่วงเวลาสั้นๆ แล้วหยุดไปในทันทีทันใด เกิดจากเมฆที่ก่อตัวในแนวตั้งเคลื่อนที่ผ่านไป (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฝนละออง

(drizzle)

ฝนซึ่งมีเม็ดขนาดเล็กมาก (เส้นผ่าศูนย์กลางของเม็ดฝนน้อยกว่า ๐.๕ มิลลิเมตร) สามารถลอยปลิวไปตามกระแสลมได้ แตกต่างจากหมอกตรงที่ฝนละอองนี้จะตกจากท้องฟ้าลงสู่พื้นดิน ฝนชนิดนี้มักจะตกจากเมฆสเตรตัส ทำให้อากาศมีทัศนวิสัยที่

ฝุ่น
(dust)

เลวบางพื้นที่เช่น เกาะสมุย เรียกว่า ฝนหิม (จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

อนุภาคของแข็งที่มีขนาดเล็กกว่า ๐.๖ มิลลิเมตร และมีน้ำหนักเบามากจนเป็นวัตถุแขวนลอยอยู่ใน อากาศฝุ่นอาจเกิดอยู่ในอากาศใกล้พื้นดินหรือ แพร่กระจายอยู่ในบรรยากาศระดับสูงก่อนที่จะตกลงถึงพื้นดินก็ได้(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พ

พวยน้ำ, นาคเล่นน้ำ
(water spout)

1. เป็นชื่อเรียกของพายุทอร์นาโดที่ปรากฏอยู่เหนือ
น้ำ (tornadic waterspout)
2. เป็นชื่อเรียกพายุหมุนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ
พายุทอร์นาโดแต่มีความรุนแรงน้อยกว่านัก พายุนี้
เกิดขึ้นบ่อยกว่าชนิดแรก (ข้อ 1) และพบในบ้านเรา
เป็นระยะๆ เกิดจากการที่มวลอากาศเย็นเคลื่อน
ผ่านเหนือผิวน้ำที่อุ่นกว่า โดยมีลมเฉือน (wind
shear) บริเวณเหนือพื้นผิวน้ำ ผลก็คือ อากาศ
เหนือผิวน้ำจะหมุนวนเป็นเกลียวสูงขึ้นไป ด้านบน
ของนาคเล่นน้ำแบบนี้จะมีเมฆก้อนขนาดใหญ่ หรือ
เมฆคิวมูลัสที่อยู่ในระยะพัฒนาตัวโดยไม่ได้เกิดจาก
เมฆคิวโมโลนิมบัสชนิดซูเปอร์เซลล์ ซึ่งจะมีการหมุน
ภายในเมฆด้วย

ลักษณะของพายุนี้จะเป็นรูปพวยน้ำ
หมุนรอบตัวเองจากฐานเมฆลงสู่ผิวน้ำทำให้เห็นไอ
น้ำหมุนอยู่ในตัวพายุและมีลักษณะเป็นสีขาวพายุที่
มีลักษณะเหมือนพวยน้ำหรือนาคเล่นน้ำ หากเกิด
เหนือพื้นดินเราเรียกว่า landspout (จากพจนานุกรม
ศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พายุ
(storm)

๑. ความแปรปรวนของอากาศและผลเกี่ยวเนื่องใน
ทางเลวร้ายหรืออากาศไม่ดี มักเกี่ยวข้องกับการ
เปลี่ยนแปลงของลมหรือความกดอากาศ เช่น พายุ
ทอร์นาโด พายุไต้ฝุ่น
๒. ลมที่มีอัตราเร็วลมระหว่าง ๔๘ ถึง ๕๕ นอต
หรือ ๑๐ โบกฟอร์ต (ตามมาตราโบฟอร์ต) (จาก
พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พายุโซนร้อน

(tropical storm)

พายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางระหว่าง ๓๔ ถึง ๔๗ นอต ทำให้มีฝนตกหนัก ลมแรง มีความรุนแรงมากกว่าพายุดีเปรสชันใช้สัญลักษณ์ TS (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

พายุโซนร้อนขั้นรุนแรง

(severe tropical storm)

พายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางระหว่าง ๔๘ ถึง ๖๔ นอต (๖๓-๑๑๗ กม./ชม.)

นิยามโดยคณะกรรมการได้ฝุ่นคอมมิทตี
ใช้สัญลักษณ์ STS

พายุฝนฟ้าคะนอง

(thunderstorm)

ปรากฏการณ์ฟ้าแลบฟ้าร้องที่เกิดขึ้นพร้อมกับเมฆคิวมูโลนิมบัส และ มักมีฝนชุก ลูกเห็บ หิมะ หรือเกล็ดน้ำแข็ง ติดตามมาด้วย (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พายุวิลลี-วิลลี

(willy-willy)

เป็นชื่อเรียกพายุฝุ่นที่เกิดขึ้นในออสเตรเลีย
คำนี้มักมีความเข้าใจผิดว่าเป็นชื่อเรียกพายุหมุนเขตร้อน ที่เกิดขึ้นในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของออสเตรเลีย (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พายุหมุน,ไซโคลน

(cyclone)

บริเวณความกดอากาศต่ำที่มีกระแสอากาศหมุนเวียนเข้าหาศูนย์กลางความกดอากาศต่ำในทางทวนเข็มนาฬิกาในซีกโลกเหนือและตามเข็มนาฬิกาในซีกโลกใต้ ไซโคลนที่เกิดขึ้นในละติจูดกลางหรือละติจูดสูง มักเรียกกันว่า ดีเปรสชัน (depression) ไซโคลนในเขตร้อนเมื่อมีกำลังอ่อน เรียกว่า ดีเปรสชัน ถ้ามีกำลังปานกลาง เรียกว่า พายุโซน-

ร้อน ถ้ามีกำลังแรงจัดในมหาสมุทรอินเดีย ทะเล
อาหรับและอ่าวเบงกอล เรียกว่าพายูไซโคลน
(cyclone) ในมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก เรียกว่า
พายูไต้ฝุ่น (typhoon) ส่วนในเขตร้อนอื่นๆ มัก
เรียกว่า พายูเฮอริริเคน (hurricane)

อุตุนิยมวิทยายุคใหม่ กำหนดเรียกการ
หมุนแบบไซโคลนิกซึ่งมีขนาดใหญ่ว่าไซโคลน แต่
ยังคงนิยมเรียกการหมุนเวียนขนาดเล็กที่มีความ
รุนแรงมากหรือน้อยว่าไซโคลนด้วย เช่น พายูทอร์-
นาโด (tornadoes) พวยน้ำหรือนาคเล่นน้ำ
(water spouts) ลมฝุ่นอย่างรุนแรง (dust-devils)
หรือลมบ้าหมู (whirlwind) (จากพจนานุกรมศัพท์
ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

พายูหมุนเขตร้อน (tropical cyclone)

คำที่ใช้สำหรับเรียกพายูหมุนที่มีถิ่นกำเนิดเหนือ
มหาสมุทรในเขตร้อนแถบละติจูดต่ำ บริเวณที่พายู
หมุนปกคลุมแคบกว่าบริเวณพายูหมุนในเขตอบอุ่น
พายูดังกล่าวเมื่ออยู่ในสภาวะเจริญเติบโตเต็มที่ที่จะ
เป็นพายูที่รุนแรงที่สุดชนิดหนึ่งในบรรดาพายูที่
เกิดขึ้นในโลก มีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ใหญ่นัก
ประมาณตั้งแต่ ๑๐๐ กม.ขึ้นไป เกิดขึ้นพร้อมกับ
ลมที่พัดรุนแรงมาก ระบบการหมุนเวียนของลม
เป็นไปโดยพัดเวียนเป็นวงทวนเข็มนาฬิกา
(cyclonically) ในซีกโลกเหนือ ส่วนซีกโลกใต้พัด
เวียนตามเข็มนาฬิกาเข้าสู่ศูนย์กลางพายู ยิ่งใกล้
ศูนย์กลางลมจะหมุนเกือบเป็นวงกลมและม
ความเร็วสูงที่สุด ความกดอากาศต่ำสุดบริเวณ
ศูนย์กลางพายูโดยทั่วไปต่ำกว่า ๑,๐๐๐ เฮกโต

ปาสคาล มีความชันของความกดอากาศ (pressure gradient) และความเร็วมแรงกว่าพายุหมุนนอกเขตร้อน (extratropical storms) มีลักษณะอากาศร้ายติดตามมาด้วย เช่น ฝนตกหนักมากกว่าฝนปกติธรรมดาที่เกิดในเขตร้อนมากบางครั้งมีพายุฟ้าคะนองเกิดขึ้นด้วย ฝนและเมฆมีลักษณะไม่เหมือนกันมากนักในพายุแต่ละลูก ส่วนใหญ่จะเห็นเป็นแนวโค้งหมุนเข้าหาศูนย์กลางหรือตาพายุมีเมฆประเภทคิวมูลัส (cumulus) และคิวมูโลนิมบัส (cumulonimbus) ที่มีฝนอยู่ด้วย เกิดคลื่นสูงใหญ่ในทะเลและน้ำขึ้นสูง

ตรงบริเวณศูนย์กลางพายุมีลักษณะคล้ายกับมีตาเป็นวงกลมอยู่มองเห็นได้ชัดเจนจากภาพถ่ายจากจานดาวเทียม เรียกว่า “ตาพายุ - eye” เป็นบริเวณเล็กๆ เส้นผ่าศูนย์กลางของตาพายุเพียงแคเป็นสิบๆกิโลเมตร เท่านั้น (ประมาณ ๑๕-๖๐ กม.) ภายในตาพายุนี้เป็นบริเวณที่มีอากาศแจ่มใส มีเมฆบ้างเล็กน้อยและมีลมพัดอ่อน

พายุหมุนเขตร้อนนี้เกิดขึ้นหลายแห่งในโลก โดยทั่วไปเกิดทางด้านตะวันตกของมหาสมุทรในเขตร้อนบริเวณใกล้ศูนย์สูตร (ยกเว้นมหาสมุทรแอตแลนติกใต้ และทางด้านตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกใต้) เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเคลื่อนตัวไปทางทิศตะวันตก ทำความเสียหายให้แก่ทวีปต่างๆทางด้านตะวันออก

พายุหมุนเขตร้อนนี้มีชื่อเรียกต่างๆกันแล้วแต่ท้องถิ่นที่เกิด เช่น ถ้าเกิดในบริเวณตะวันตก

เฉียงเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้ เรียกชื่อว่า “พายุไต้ฝุ่น - typhoon” ถ้าเกิดในบริเวณมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ ทะเลคาริบเบียน และอ่าวเม็กซิโก เรียกชื่อว่า “พายุเฮอริเคน - hurricane” ถ้าเกิดในอ่าวเบงกอลและทะเลอาราเบียนในมหาสมุทรอินเดีย เรียกว่า “พายุไซโคลน - cyclone”

ตามข้อตกลงของไต้ฝุ่นคอมมิทตี ได้จัดแบ่งชั้นของพายุหมุนเขตร้อนตามความรุนแรงของพายุในเขต NW Pacific ได้ ๓ ชนิด ดังนี้-

๑. พายุดีเปรสชัน (tropical depression) มีความเร็วลมใกล้ศูนย์กลางน้อยกว่า ๓๔ นอต (๖๓ กม./ชม.)
๒. พายุโซนร้อน (tropical storm) มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางอยู่ระหว่าง ๓๔ ถึง ๖๔ นอต (๖๓-๑๑๗ กม./ชม.)
๓. พายุไต้ฝุ่น หรือ เฮอริเคน (typhoon or hurricane) มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลาง ๖๕ นอต หรือมากกว่า หรือตั้งแต่ ๑๑๘ กม./ชม. ขึ้นไป

(จาก Glossary of Meteorology, American meteorological society, ๑๙๕๙)

พายุหมุนนอกเขตร้อน
(extratropical cyclone,
Extratropical storm)

บริเวณความกดอากาศต่ำขนาดใหญ่ที่ก่อตัวในแถบละติจูดกลางและเหนือขึ้นไปมีลักษณะเป็นลมพัดเวียนจากภายนอกเข้าหาศูนย์กลางในซีกโลกเหนือจะพักทวนเข็มนาฬิกา ในซีกโลกใต้จะพัดตามเข็มนาฬิกา ในการวิเคราะห์แผนที่ลมฟ้าอากาศผิวพื้น

พายุนี้จะมีรูปร่างกลมหรือรูปไข่ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๙๐๐-๑,๘๐๐ กิโลเมตรในบริเวณพายุจะมีลมพัดแรงเมฆมากและฝนตกบริเวณกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร พายุนี้เกิดจากความแตกต่างระหว่างมวลอากาศ ๒ ชนิด คือ กระแสอากาศเย็นพัดจากขั้วโลกกับกระแสอากาศร้อนพัดจากเขตร้อนมาปะทะกันในบริเวณละติจูดกลาง ดังนั้น พายุนี้จะเกิดควบคู่กันไปกับแนวปะทะอากาศเย็นและแนวปะทะอากาศร้อน โดยที่ศูนย์กลางพายุหมุนเขตร้อนที่ศูนย์กลางเป็นอากาศร้อนชื้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

พายุหิมะ

(snow storm)

หิมะจำนวนมากที่มาพร้อมลมพายุที่หนาวจัดทำให้ทัศนวิสัยลดลง บางครั้งทัศนวิสัยอาจเป็นศูนย์เกิดได้ ๒ กรณี คือ

๑. การแปรปรวน(disturbance)ทางอุตุนิยมวิทยาทำให้เกิดพายุและมีหิมะตกหนัก
๒. ลมพายุที่พัดหิมะฟุ้งกระจาย

พายุเฮอริเคน

(hurricane)

พายุหมุนเขตร้อน ที่เกิดแถบมหาสมุทรแอตแลนติก มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลาง ๖๔ นอต หรือมากกว่า หรือตั้งแต่ ๑๑๘ กม./ชม. ขึ้นไป

พื้นที่รับน้ำ

(basin area, watershed,

Catchment area)

พื้นที่ซึ่งเมื่อฝนตกลงมาแล้ว น้ำจะไหลรวมกันลงสู่แหล่งน้ำ

พ

ฟ้าผ่า

(thunderbolt, ground discharge)

กระแสไฟฟ้าที่เกิดจากเมฆลงมาสู่พื้นโลก จะเห็นเป็นทางยาวและมักแยกเป็นสายเล็กๆ จากแนวหลักเป็นการถ่ายเทประจุไฟฟ้าจากบรรยากาศสู่พื้นโลกอย่างรุนแรงและฉับพลัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฟ้าร้อง, ฟ้าคะนอง

(thunder)

เสียงที่ได้ยินหลังฟ้าแลบ เมื่อมีฟ้าแลบ ความร้อนจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน การขยายตัวของอากาศตามแนวที่เกิดฟ้าแลบอย่างปัจจุบันทันด่วนจะทำให้เกิดเสียงดังขึ้น เรียกว่า ฟ้าร้อง ระยะห่างจากบริเวณที่เกิดฟ้าแลบมาถึงผู้ได้ยินเสียงฟ้าร้องพอจะคาดคะเนได้จากระยะเวลาที่ได้ยินเสียงโดยประมาณดังนี้ คือ ๕ วินาที ต่อ ๑.๖ กิโลเมตร ฟ้าแลบจะได้ยินเสียงน้อยครั้งหากบริเวณที่เกิดห่างเกินกว่า ๑๖ กิโลเมตร แต่ในที่บางแห่งและบางเวลาอาจได้ยินเสียงฟ้าร้องที่เกิดขึ้นในระยะห่างถึง ๔๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะห่างสูงสุดโดยประมาณ ถ้ามีเสียงร้องปั่นป่วนติดต่อกันเป็นระยะๆ เรียกว่า ฟ้าคะนอง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฟ้าแลบ

(lightning)

การถ่ายเทประจุไฟฟ้าภายในก้อนเมฆหรือระหว่างก้อนเมฆขณะมีพายุฟ้าคะนองทำให้เกิดแสงสว่างเป็นฟ้าแลบขึ้น ฟ้าแลบมีลักษณะต่างๆ กัน เช่น ฟ้าแลบเป็นทางยาว (streak lightning) เป็นกิ่งก้าน (forked lightning) เป็นแผ่น (sheet lightning) และเป็นดวง (ball lightning) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฟ้าหลัว,หมอกแดด
(haze)

ลักษณะอากาศที่เกิดจากอนุภาคฝุ่นหรือผงเกลือลอยกระจัดกระจายอยู่ในส่วนหนึ่งของบรรยากาศ อนุภาคเหล่านี้มีขนาดเล็กมากจนไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่เมื่อมีจำนวนมากๆ อยู่รวมกันจะทำให้ทัศนวิสัยลดลง และท้องฟ้าส่วนนั้นมีดสีลัวจนมองไม่เห็นแสงสีต่างๆ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ภ

ภัยพิบัติ

(hazard)

เหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ภัยแล้ง

(drought)

ภัยที่เกิดจากฝนแล้งปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง ไม่เป็นไปตามฤดูกาลในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อการเกษตรกรรม น้ำอุบโภคบริโภคของชุมชน และในสวนพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล อาจจะได้รับผลกระทบจากน้ำเค็มรุกล้ำเข้าไปตามลำน้ำ ทำความเสียหายต่อพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณสองฝั่งลำน้ำ

ภาวะทะเล

(sea state)

คำอธิบายลักษณะความรุนแรงของคลื่นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตัวเลขในประเทศไทยใช้มาตราโบฟอร์ตเป็นมาตรฐาน (ดูที่ มาตราโบฟอร์ต) ซึ่งแบ่งระดับความแรงของออกเป็น ๑๓ ระดับ ตั้งแต่ ๐-๑๒ โดยเรียกตัวเลขเหล่านี้ว่า ระดับความแรงหรือ Force

เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะทะเลที่รุนแรงที่สุดในประเทศไทย คือช่วงที่เกิดพายุเกย์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ซึ่งมีภาวะทะเลเท่ากับ ระดับ ๑๒

ภูมิอากาศ

(climate)

ลักษณะอากาศในระยะเวลานาน เป็นลักษณะอากาศเฉลี่ยของภูมิภาคแห่งใดแห่งหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยที่ช่วงเวลานี้อาจเป็นเดือน เป็นปี หรือเป็นศตวรรษก็ได้ ภูมิอากาศต้องอาศัยผลมา

จากการตรวจอากาศประจำวัน เพราะเมื่อมีการตรวจอากาศในท้องถิ่นใดช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วย่อมมีการรวบรวมข้อมูลของลมฟ้าอากาศต่างๆ เข้าเป็นหมวดหมู่เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าปรกติของส่วนประกอบอุตุนิยมวิทยาแต่ละชนิด แล้วนำไปวิเคราะห์จัดทำเป็นภูมิอากาศของท้องถิ่นนั้นๆ ขึ้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ม

มรสุมฤดูร้อน (summer monsoon)	ลมมรสุมที่พัดมาจากมหาสมุทรเข้าสู่พื้นทวีปในฤดูร้อน ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากลมตะวันออกเฉียงใต้หรือลมฝ่ายใต้ ในช่วงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์จนถึงประมาณเดือนเมษายน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
มรสุมฤดูหนาว (winter monsoon)	ลมมรสุมที่พัดจากพื้นทวีปออกไปสู่มหาสมุทรในฤดูหนาว ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากลมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
มวลอากาศ (air-mass)	อากาศในบริเวณกว้างซึ่งมีสมบัติคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะอุณหภูมิและความชื้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
มาตรวัดความกดอากาศ,บารอมิเตอร์ (barometer)	เครื่องวัดความกดอากาศที่ใช้กันทั่วไป ในทางอุตุนิยมวิทยามีอยู่ ๒ ชนิด คือ เครื่องวัดความกดอากาศแบบปรอท (mercury barometer) และเครื่องวัดความกดอากาศแบบตลับ (aneroid barometer)
	ปัจจุบันมีเครื่องวัดความกดอากาศโดยวิธีการอื่น เช่น เครื่องวัดความกดอากาศอิเล็กทรอนิกส์ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

มาตราโบฟอร์ต,สเกลโบฟอร์ต

(Beaufort scale)

มาตรฐานการวัดกำลังลมแบบหนึ่งเป็นการวัดลม โดยวิธีการกะประมาณ โดยเทียบจากผลที่เกิดขึ้น เมื่อมีลมพัดผ่านสิ่งกีดขวางตั้งที่อยู่บนบกและในทะเล เช่น ธงบนยอดเสาธง คิวไฟ ใบไม้ กิ่งไม้ สายโทรเลข โทรศัพท สิ่งปรักหักพังต่างๆ ที่เกิดขึ้น บนพื้นดิน คลื่นและลักษณะของคลื่นในทะเล การแล่นเรือใบ ฯลฯ วิธีวัดกำลังลมแบบนี้ พลเอก ฟรานซิสโบฟอร์ต ชาวอังกฤษ เป็นผู้คิดค้นใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ เริ่มตั้งแต่ลมสงบเรียกกำหนดให้เป็น ๐ โบฟอร์ต จนถึงกำลังลมอย่างเต็มที่ในพายุหมุน กำหนดให้เป็น ๑๒ โบฟอร์ต และจากกำลังลมตาม มาตราโบฟอร์ตนี้จะเปลี่ยนเป็นกิโลเมตรต่อชั่วโมง หรือนอตก็ได้ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

มาตราริกเตอร์

(Richter scale)

มาตราที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน กำหนดขนาด (magnitude) ของแผ่นดินไหว ซี.เอฟ. ริคเตอร์ (C.F. Richter) นักธรณีวิทยาแผ่นดินไหวแห่งสถาบันเทคโนโลยีแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เป็นผู้คิดค้นและเผยแพร่ใน พ.ศ. ๒๔๗๘ โดยใช้หลักการจากผลบันทึกของเครื่องวัดความไหวสั้น เทือนและมีการปรับแก้เกี่ยวกับระยะทางศูนย์กลางแผ่นดินไหว มาตรานี้มีตั้งแต่ ๐-๙ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

เมฆ

(cloud)

ไอน้ำที่กลั่นตัวแล้วและรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มก้อน และลอยอยู่ในอากาศ อาจมีสภาพเป็นหยดน้ำเล็กๆ หรือมีเม็ดน้ำแข็งเล็กๆ (ice particle) เมฆต่างกับ

หมอก ตรงที่หมอกจะต้องมีฐานอยู่ติดกับพื้นดิน
เมฆที่สามารถพบเห็นได้บ่อยๆ ในข่าวอากาศ คือ

๑. เมฆคิวมูลัส หรือ Cu (cumulus cloud) เป็น
เมฆก้อน ส่วนมากหนาและมองเห็นขอบนอก
ชัดเจน ก่อตัวในแนวเย็นพอกพูนสูงขึ้นยอดเมฆ
ลักษณะเหมือนโดมหรือหอคอยส่วนที่นูนขึ้นไปมี
รูปร่างคล้ายกะหล่ำดอก ส่วนที่แสงอาทิตย์ส่อง
ทะลุจะมีสีขาวสดใส ฐานของเมฆคิวมูลัสนี้มีสีค่อน
ข้างดำ ถ้าเกิดชั้นเป็นหย่อมๆหรือลอยอยู่โดดเดี่ยว
จะแสดงถึงภาวะอากาศดี ถ้าก่อนมีขนาดใหญ่ขึ้น
อาจมีฝนตกภายใต้ก้อนเมฆได้ ฝนที่เกิดจากเมฆนี้
จะมีลักษณะเป็นฝนชุกเฉพาะแห่ง

๒. เมฆคิวมูโลนิมบัส,เมฆฝนฟ้าคะนอง หรือ Cb
(cumulonimbus cloud) มีสีเทาหรือค่อนข้าง
ขาวหรือทั้งเทาและค่อนข้างขาว มีลักษณะเป็น
แผ่นแผ่ออกไปในแนวเดียวกัน มีบางส่วนเป็นสีดำ
เมฆนี้ประกอบด้วยเมฆที่มีลักษณะเป็นก้อน
สีเหลี่ยมเล็กๆหรือก้อนกลมเล็กๆ หรือเมฆม้วนตัว
แต่ไม่มีลักษณะเป็นเส้นใยละเอียด ยกเว้นเมฆที่มี
ฝนเป็นสายๆ ตกลงมาไม่ถึงพื้นดิน (virga) เมฆที่
ประกอบเป็นเมฆส่วนใหญ่นี้ อาจผสมรวมกัน
หรือไม่รวมกันก็ได้โดยปกติจะจัดตัวเข้าเป็นกลุ่ม
เป็นแนวหรือเป็นลูกคลื่นทำให้มองเห็นเมฆมี
ลักษณะเป็นลอนเชื่อมติดต่อกันไป ส่วนมากมียอด
แบนเรียบและกว้างใหญ่และความกว้างของก้อน
เมฆรองรับมุมกับตาเราเกิน ๕ องศา เมื่อเมฆขึ้นอยู่
สูงจากขอบฟ้าเกิน ๓๐ องศา

เมฆฝนฟ้าคะนอง,
เมฆคิวมูโลนิมบัส,เมฆ Cb
(thundercloud)

ไมล์ทะเล
(nautical mile)

เมฆที่ทำให้เกิดฝนฟ้าคะนอง หรือเป็นเมฆที่เรียก
ชื่อว่า คิวมูโลนิมบัส (cumulonimbus) หรือ Cb
(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

หน่วยที่ใช้วัดระยะทางเดินเรือในทะเล ๑ หน่วย
ของไมล์ทะเลที่มีค่าเท่ากับ ๑,๘๕๒ เมตร หรือ
๖,๐๘๐ ฟุต คำนี้นี้ สภาสากลอุทกนิยม
(International Hydrographic Bureau) ได้
กำหนดขึ้นไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้ยอมรับใช้กัน
ทั่วไปในหมู่ประเทศที่มีอาณาเขตจดทะเล หรือ
ประเทศที่มีการเดินเรือ (มีความหมายเหมือนกับ
geographical mile) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์
ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ร

ร่องความกดอากาศต่ำ (trough of low pressure)	บริเวณเป็นแนวยาวที่มีค่าความกดอากาศต่ำกว่าบริเวณใกล้เคียง หากเป็นแนวต่อระหว่างหย่อมความกดอากาศต่ำที่อยู่ใกล้กัน มักมีเมฆปกคลุมอยู่เป็นส่วนใหญ่ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)
รอยเลื่อน, รอยเลื่อน (fault)	รอยแตกหรือแนวรอยแตกของหิน ๒ ฟากซึ่งเคลื่อนที่สัมพันธ์กันและขนานไปกับรอยแตกนั้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
รอยเลื่อนปกติ (normal fault)	รอยเลื่อนในหินซึ่งส่วนที่อยู่ข้างบนระนาบรอยเลื่อนเคลื่อนตัวลดระดับลงสัมพันธ์กับส่วนที่อยู่ข้างล่างที่เคลื่อนตัวขึ้น ถ้าส่วนที่อยู่ข้างบนเคลื่อนตัวย้อนขึ้น เรียกว่า รอยเลื่อนย้อน (reverse fault) ถ้ารอยเลื่อนย้อนมีค่ามุมเทเท่ากับหรือน้อยกว่า ๔๕ องศา เรียกว่า รอยเลื่อนย้อนมุมต่ำ (thrust fault) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)
รอยเลื่อนย้อน (reverse fault)	ดูคำอธิบายในรอยเลื่อนปกติ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
ระดับน้ำ (water stage)	เป็นความสูงของผิวน้ำจากระดับมาตรฐานที่กำหนด
ระดับน้ำใต้ดิน (water table)	เป็นแนวแบ่งเขตระหว่างดินชั้นบนซึ่งยังไม่อิ่มน้ำและดินชั้นล่างซึ่งชุ่มน้ำ (saturated soil) จนอิ่มตัว
ระดับน้ำทะเล (sea level)	ความสูงของพื้นน้ำทะเลในขณะใดขณะหนึ่ง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ระดับน้ำทะเลปานกลาง

(mean sea level)

ค่าเฉลี่ยของระดับน้ำทะเล ซึ่งคำนวณได้จากผล
การตรวจระดับน้ำขึ้นและน้ำลงในที่ใดที่หนึ่งที่ได้
บันทึกติดต่อกันไว้เป็นระยะเวลานาน

(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ระลอกคลื่น

(rip)

การกระเพื่อมและปั่นป่วนของน้ำในทะเลหรือใน
แม่น้ำ ทำให้พื้นผิวน้ำไม่ราบเรียบ เกิดขึ้นได้ในกรณี
อย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

๑. กระแสน้ำจากน้ำขึ้นลงไหลจากทิศทางต่างกัน
มาพบกัน
๒. กระแสน้ำบนพื้นผิวน้ำหรือใกล้พื้นผิวน้ำซึ่งมี
กำลังแรงไหลไปปะทะกับคลื่นหัวแตกที่เคลื่อน
ตัวเข้าบริเวณชายฝั่ง
๓. กระแสน้ำจากน้ำขึ้นลงไหลเข้าไปในบริเวณน้ำ
ตื้นอย่างทันทีทันใด
๔. กระแสน้ำจากน้ำขึ้นลง

ริ้วคลื่น

(ripper)

คลื่นขนาดเล็กเป็นริ้ว ๆ เกิดจากการกระทำของลม
กับพื้นผิวน้ำ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน)

เรดาร์ตรวจอากาศ

(weather radar)

อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการตรวจวัดสภาพอากาศใน
ระยะไกล สามารถตรวจวัดพายุฝนฟ้าคะนองความ
เข้มหรือวัดปริมาณฝน ความเร็วของการเคลื่อนตัว
ของกลุ่มฝน (Radial Velocity) และบอกถึงความ
รุนแรงของกลุ่มฝนได้ โดยการส่งสัญญาณคลื่นวิทยุ
เรดาร์ตรวจอากาศจะทำการส่งคลื่นวิทยุเป็น
จังหวะในช่วงเวลาสั้นๆ ในลักษณะลำคลื่นมุม
แคบๆ เมื่อลำคลื่นดังกล่าวกระทบกับกลุ่มฝน หรือ
สิ่งกีดขวาง จะสะท้อนกลับมายังจานอากาศ เข้าสู่

เครื่องรับเพื่อนำไปใช้ในการประมวลผลสัญญาณ ก่อนที่จะถูกส่งไปแสดงข้อมูลบนจอภาพเรดาร์ต่อไปประโยชน์ของเรดาร์ตรวจอากาศได้ดังนี้

1. ใช้ตรวจจับหาบริเวณที่มีฝนหรือฝนฟ้าคะนอง รวมทั้งรายงานความแรงทิศทางและความเร็วในการเคลื่อนตัวของกลุ่มฝนนั้นๆด้วย
2. ใช้ตรวจและติดตามการเคลื่อนตัว รวมทั้งหาศูนย์กลางของพายุหมุน เช่น พายุโซนร้อน พายุไต้ฝุ่น เป็นต้น
3. ใช้ตรวจหิมะ ลูกเห็บ เมฆ
4. ช่วยในการพยากรณ์อากาศระยะสั้น
5. ใช้วิเคราะห์ทิศทางและความเร็วลมชั้นบนในระดับต่างๆ
6. ช่วยในการเตือนภัยและเตรียมการป้องกันน้ำท่วม

ฤ

ฤดู

(season)

ช่วงเวลาต่างๆ ของปีโดยแบ่งตามภูมิอากาศของแต่ละ
ละบริเวณซึ่งขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของรังสีดวง
อาทิตย์ โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๔ ฤดู คือ ฤดูหนาว
ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน และฤดูใบไม้ร่วง

ในซีกโลกเหนือ ฤดูต่างๆ จะเริ่มต้นดังนี้

- ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์
- ฤดูใบไม้ผลิ ตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม
- ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม
- ฤดูใบไม้ร่วง ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือน
พฤศจิกายน

ส่วนในซีกโลกใต้มี ๔ ฤดูเช่นเดียวกัน
แต่จะสลับตรงข้ามกันกับซีกโลกเหนือ เช่น ถ้าซีก
โลกเหนือเป็นฤดูหนาว ซีกโลกใต้คงเป็นฤดูร้อน
และถ้าในซีกโลกเหนือเป็นฤดูใบไม้ผลิ ซีกโลกใต้จะ
เป็นฤดูใบไม้ร่วง

สำหรับประเทศไทยซึ่งอยู่ในเขตร้อนโดย
ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมมีเพียง ๓ ฤดู คือ

-ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือน
ตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

-ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือน
กุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

-ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือน
พฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม (จากพจนานุกรม
ศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ฤดูฝน

(rainy season)

ระยะเวลาที่ฝนตกชุกมากในรอบปี เป็นคำที่มักใช้เฉพาะประเทศที่อยู่ในเขตร้อนและใกล้เส้นศูนย์สูตร เช่น ประเทศ มาเลเซีย พม่า อินเดีย

ฤดูฝนของประเทศไทยอยู่ระหว่างประมาณกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ฤดูร้อน

(summer)

ฤดูที่มีอุณหภูมิสูงมากในรอบปีหรือฤดูที่ดวงอาทิตย์อยู่ใกล้ตรงศีรษะ ช่วงเวลาของฤดูขึ้นอยู่กับละติจูดของตำบลสถานที่นั้นๆ (ดู ฤดู ประกอบ) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ฤดูแล้ง

(dry season)

ช่วงระยะเวลาซึ่งแทบไม่มีฝนตกในประเทศไทยเลย ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม ของทุกปี

ฤดูหนาว

(winter)

ช่วงหรือระยะเวลาที่มีอุณหภูมิต่ำในตอนเช้า หรือมีอากาศเย็นในตอนเช้า เนื่องจากอิทธิพลของลมตะวันออกเฉียงเหนือ ในประเทศไทยเริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

ล

ลม

(wind)

อากาศที่เคลื่อนที่ไปบนผิวโลกตามแนวนอนในทุกทิศทางและด้วยความเร็วต่างกัน ทิศทางของลมทราบได้จากทิศซึ่งลมพัดเข้าหาตัวตามที่กำหนดไว้บนเข็มทิศ เช่น ลมใต้ จะเป็นลมที่พัดมาจากทิศใต้เข้าหาตัวเรา ความเร็วลมมักจะวัดเป็นกิโลเมตรต่อชั่วโมง หรือไมล์ต่อชั่วโมง แต่ในทะเลมักจะวัดเป็นนอต การวัดทิศทางและความเร็วลมใช้วัดด้วยเครื่องวัดลม ตามธรรมชาติเมื่อมีลม จะสังเกตเห็นได้จากการไหวของกิ่งไม้ และฝุ่นที่ฟุ้งไปในอากาศซึ่งเป็นอาการของลมพัด (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมกรด, กระแสลมกรด, เจ็ตสตรีม

(jet stream)

กระแสลมแรงในบรรยากาศชั้นบนในระดับสูง ประมาณ ๑๐,๐๐๐ เมตร ขึ้นไปถึง ๑๕,๐๐๐ เมตร มี ลักษณะเป็นคำคล้ายท่อรูปรีขนาดใหญ่ ในฤดูร้อนมีความเร็วเฉลี่ยประมาณ ๕๐-๖๐ นอต แต่ในฤดูหนาวมีความเร็วมากกว่า อาจพัดแรงประมาณ ๖๕-๑๒๐ นอต ตามที่ได้เคยบันทึกไว้ปรากฏว่า บางครั้งกระแสลมชนิดนี้มีความเร็วประมาณ ๒๐๐-๒๕๐ นอต ก็มี โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น ๓ แบบ คือ

- (๑) กระแสลมกรดบริเวณแนวอากาศขั้วโลก มีอยู่ในอากาศชั้นสูงบริเวณที่เกิดจากแนวปะทะของอากาศหนาวกับอากาศร้อนในละติจูดสูงๆ
- (๒) กระแสลมกรดบริเวณกึ่งโซนร้อนเป็นกระแสลมฝ่ายตะวันตกเช่นเดียวกับกระแสลมกรดใน

แบบ ๑ แต่เกิดในละติจูดค่อยข้างต่ำ
ประมาณ ๒๐-๓๐ องศา และมักจะพัดแรง
ทางฝั่งเอเชียตะวันออก

(๓) กระแสลมฝ่ายตะวันออก เป็นกระแสลมกรด
แถบเส้นศูนย์สูตร เกิดในระดับสูงมาก พัดจาก
ตะวันออกไปถึงตะวันตก

(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมกระโชก

(gust)

ลมที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดชั่วขณะพัดไปจากความ
แรงลมเฉลี่ยในระยะเวลาสั้น ระยะเวลาที่เกิดลม
กระโชกจะน้อยกว่าลมสควอลล์มาก คือ
โดยปรกติมักจะต่ำกว่า ๒๐ วินาที เมื่อลมกระโชก
หมดไปแล้วความเร็วลมจะลดลงกลายเป็นลมอ่อน
ตามเกณฑ์ของสหรัฐอเมริกา ถือกันว่า ลมกระโชก
จะต้องมีความเร็วอย่างต่ำ ๑๖ นอต และการ
เปลี่ยนแปลงความเร็วลมระหว่างสูงสุดกับต่ำสุด
จะต้องเกินกว่า ๙ นอต) (จากพจนานุกรมศัพท์
ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมขวาง

(cross wind)

ที่พัดในแนวตั้งฉากกับทิศทางการเคลื่อนที่ของวัตถุ
เช่น เครื่องบิน เมื่อเทียบกับพื้นโลก (จากพจนานุกรม
ศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมค้า

(trade wind)

ลมประจำถิ่น พัดในบรรยากาศชั้นล่าง จากระบบ
ความกดอากาศสูงในเขตกึ่งโซนร้อนไปสู่บริเวณ
ความกดอากาศต่ำที่เส้นศูนย์สูตร โดยมีทิศทางจาก
ตะวันออกเฉียงเหนือไปซีกโลกเหนือ และจาก
ตะวันออกเฉียงใต้ไปซีกโลกใต้ (จากพจนานุกรมศัพท์
ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมเฉือน

(wind shear)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงของทิศทางลม และ/หรือ อัตราเร็วลมในระยะทางสั้นๆ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในแนวราบและแนวตั้ง หากเกิดขึ้นในเส้นทางบิน โดยเฉพาะในระยะการร่อนขึ้นลงของเครื่องบินก็เป็นอันตรายต่อเครื่องบินอย่างมาก โดยทั่วไปแล้วจะเกิดพร้อมกับการปั่นป่วนของอากาศที่รุนแรง มักพบในบริเวณพายุฝนฟ้าคะนองหรือพายุไซклонร้อน เป็นต้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ลมเฉื่อย

(breeze)

ลมที่มีกำลังไม่สู้แรงนัก ตามมาตรฐานการวัดกำลังลมแบบโบฟอร์ต ถือเอากำลังลมตั้งแต่ ๔ ถึง ๒๗ นอต (๔ ถึง ๓๑ ไมล์ต่อชั่วโมง) โดยแบ่งเกณฑ์ออกได้ดังนี้

-ลมอ่อน(light breeze)ความเร็วลม ๔-๖ นอต

-ลมโชย(gentle breeze)ความเร็วลม ๗-๑๐ นอต

-ลมปานกลาง(moderate breeze)ความเร็วลม ๑๑-๑๖ นอต

-ลมแรง(fresh breeze)ความเร็วลม ๑๗-๒๑ นอต

-ลมจัด(strong breeze)ความเร็วลม ๒๒-๒๗ นอต

(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ลมชั้นบน

(upper wind)

ลมซึ่งพัดในบรรยากาศชั้นบนๆ ที่ไม่ติดกับพื้นผิวโลก กรมอุตุนิยมวิทยาใช้ตั้งแต่ระดับ ๒,๐๐๐ ฟุต หรือ ๖๐๐ เมตรขึ้นไป

ลมต้าน

(headwind)

ลมที่มีทิศทางสวนทางกับการบิน

ลมทะเล

(sea breeze, lake breeze)

ลมแถบบริเวณชายฝั่งที่พัดจากทะเลเข้าสู่ฝั่งในเวลากลางวัน เกิดขึ้นเนื่องจากในเวลากลางวันพื้นดินร้อนกว่าพื้นน้ำ ดังนั้น อากาศเหนือพื้นดินซึ่งร้อนกว่าจะเบาและลอยตัวสูงขึ้น อากาศซึ่งเย็นกว่าจากทะเลจะเคลื่อนเข้ามาแทนที่ (เข้าสู่ฝั่ง) เพื่อไม่ให้เสียสมดุลความร้อนทำให้เกิดลมทะเลขึ้น ลมทะเลนี้โบราณเรียกว่า “ลมขึ้น”

ลมบก

(land breeze)

ลมแถบบริเวณชายฝั่งที่พัดออกจากฝั่งทะเลในเวลากลางคืน เกิดขึ้นเนื่องจากในเวลากลางคืนคือแผ่นดินเย็นลงมากกว่าพื้นน้ำ ดังนั้น อากาศเหนือพื้นน้ำซึ่งร้อนกว่าจะเบาและลอยตัวสูงขึ้นจึงพัดจากแผ่นดินที่เย็นกว่าจากฝั่งไปสู่บริเวณพื้นน้ำที่ร้อนกว่าเพื่อไม่ให้เสียสมดุลความร้อน ทำให้เกิดลมบกขึ้น ลมบกนี้โบราณเรียกว่า “ลมลง”

ลมบ้าหมู

(whirlwind)

ลมหมุนที่เกิดในบริเวณแคบๆ มีความรุนแรงไม่มากนัก ถ้าเกิดในบริเวณที่มีผงฝุ่นมากจะมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีผงฝุ่นลอยวนเข้าหาศูนย์กลางความกดอากาศต่ำและเคลื่อนที่ไปได้ช้าๆ บอกรั้งจะมองเห็นผงฝุ่นเป็นลำขึ้นไปในระยะสูง และบางครั้งเป็นสาเหตุให้เกิดพายุขึ้นได้ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลมผิวพื้น

(surface winds)

ลมที่พัดในบริเวณใกล้พื้นผิวโลกบริเวณผิวพื้นโลกไปถึงประมาณ ๑ กิโลเมตรเหนือพื้นโลก ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการปั่นป่วนของอากาศ และมีแรงฝัดอันเกิดจากการปะทะกับสิ่งกีดขวางร่วมกระทำด้วย

<p>ลมฝ่ายตะวันออก (easter)</p>	<p>แรงพัดทำให้ความเร็วลดลง ในทางอุตุนิยมวิทยา ทำการตรวจวัดลมผิวพื้นที่ระดับความสูง ๑๐ เมตร ลมใดๆที่มีทิศทางมาจากทิศตะวันออก มักใช้กับ กระแสลมที่เกิดบริเวณกว้างหรือลมที่พัดมาจากทิศ ตะวันออกสมำเสมอ เช่น ลมฝ่ายตะวันออกบริเวณ เส้นศูนย์สูตร เป็นต้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)</p>
<p>ลมพัดสอบ (confluence,convergence)</p>	<p>การเบียดตัวเข้าหากันของลม ๒ ฝ่ายบริเวณใกล้พื้น โลกทำให้อากาศบริเวณแนวเบียดตัวลอยขึ้นเบื้อง บนตามแนวนั้นมัก จะมีเมฆฝนเกิดขึ้นและในที่สุดจะ ตกลงมาเป็นฝน</p>
<p>ลมฟ้าอากาศ (weather)</p>	<p>สภาวะของบรรยากาศ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่ง อธิบายโดยตัวแปรหรือข้อมูลทางอุตุนิยมต่างๆ (จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)</p>
<p>ลมมรสุม,มรสุม (monsoon)</p>	<p>ลมประจำฤดู เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับ คือ mausim แปลว่า ฤดูกาล ในครั้งแรก ใช้เรียกลมที่ เกิดในย่านทะเลอาหรับ ซึ่งพัดมาจากทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเวลา ๖ เดือน และทิศ ตะวันตกเฉียงใต้เป็นเวลา ๖ เดือน ต่อมาได้นำคำนี้ ไปใช้เรียกลมที่พัดเปลี่ยนทิศทางตามฤดูกาลในรอบ ปีเช่นกัน อันเนื่องมาจาก ความแตกต่างของหย่อม ความกดอากาศเหนือภาคพื้นทวีปกับมหาสมุทรที่ อยู่ข้างเคียง ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ บริเวณอนุ ทวีปอินเดีย และภูมิภาคเอเชียเฉียงใต้ในช่วงฤดู ร้อนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดพาความชุ่มชื้น จากมหาสมุทรเข้าสู่แผ่นดิน ทำให้เกิดฝนตก</p>

โดยทั่วไป ส่วนในช่วงฤดูหนาว ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือก็พัดมาจากพื้นแผ่นดินในทวีปจะนำความแห้งแล้งมาให้เป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่บางพื้นที่ที่ลมนี้พัดผ่านมหาสมุทรก่อนจะขึ้นสู่แผ่นดินอีกครั้งจึงจะนำฝนมาตกบ้าง

นอกจากในทวีปเอเชียแล้ว ยังมีลมมรสุมเกิดขึ้นในบริเวณอื่นๆ ด้วย แต่มีอาณาเขตเล็กกว่า เช่น บริเวณตอนเหนือของประเทศออสเตรเลีย บางส่วนของแอฟริกาตะวันออกและแอฟริกาตะวันตก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ลมส่งท้าย

(tailwind)

ลมที่มีทิศทางเกี่ยวกับการบิน

ลมสงบ,ลมเงียบ

(calm)

อาการที่อากาศไม่มีการเคลื่อนไหวในแนวระดับหรือไม่มีลมพัด จากการวัดความเร็วลมถือว่า ถ้าลมมีความเร็วน้อยกว่า ๑.๙ กิโลเมตรต่อชั่วโมง จัดเป็นลมสงบ บนบกจะสังเกตเห็นได้ง่ายๆ จากควันไฟที่ออกจากปล่องไฟลอยตั้งตรง ในทะเลผิวหน้าน้ำจะราบเรียบ มีลักษณะคล้ายกระจกเงา บริเวณที่มีลมสงบของโลกอยู่ที่เขตดอลดรัมส์ (doldrums) และเขตละติจูดม้า (horse latitudes) (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลองจิจูด

(longitude)

ระยะทางเชิงมุมระหว่างเมริเดียนกรีนิชกับเมริเดียนซึ่งผ่านตำบลที่ตรวจวัดซึ่งวัดไปตามขอบของเส้นศูนย์สูตร หรือขอบของเส้นขนานละติจูด หรือเป็นมุมแนวระดับที่แกนโลกในระหว่างพื้นของเมริเดียนกรีนิชจนถึง ๑๘๐ องศาไปทางตะวันออก

หรือตะวันตกของอเมริกาในสมัยก่อนเรียก
เส้นแวง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน)

ละติจูด

(latitude)

ระยะทางเชิงมุมที่วัดไปตามขอบเมริเดียนซึ่งผ่าน
ตำบลที่ตรวจ โดยนับ ๐ องศาจากเส้นศูนย์สูตรไป
ทางเหนือหรือใต้จนถึง ๙๐ องศาที่ขั้วโลกทั้งสอง
หรือเป็นแนวตั้งที่ศูนย์กลางโลกทั้งสอง หรือเป็นมุม
แนวตั้งที่ศูนย์กลางโลกระหว่างเส้นรัศมีของโลกที่
ผ่านจุดซึ่งเส้นเมริเดียนตัดเส้นศูนย์สูตรกับเส้นรัศมี
ที่ผ่านตำบลที่ตรวจ ในสมัยก่อนเรียกว่าเส้นรุ้ง (จาก
พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

ลานินญา

(La nina)

บุตรธิดา มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันหลายชื่อ เช่น น้อง
ของเอลนีโญ (El Nino's sister) สภาวะตรงข้าม
ของเอลนีโญ (anti-El Nino หรือ opposite of El
Nino) สภาวะที่ไม่ใช่เอลนีโญ (non El Nino) และ
ฤดูกาลที่อุณหภูมิผิวน้ำทะเลเย็น (season with
cold SSTs) เป็นต้น แต่ทั้งหมดไม่ว่าจะชื่อใดจะมี
ความหมายเดียวกันคือปรากฏการณ์ที่กลับกันกับ
เอลนีโญ กล่าวคืออุณหภูมิผิวน้ำทะเลบริเวณ
ตอนกลางและตะวันออกของแปซิฟิกเขตศูนย์สูตรมี
ค่าต่ำกว่าปกติ เนื่องจากลมสินค้าตะวันออกที่พัด
อยู่เป็นประจำในแปซิฟิกเขตร้อนทางซีกโลกใต้
(ละติจูด ๐-๓๐ องศาใต้) มีกำลังแรงมากกว่าปกติ
จึงพัดพาผิวน้ำทะเลจากแปซิฟิกเขตร้อนตะวันออก
(บริเวณชายฝั่งเอกวาดอร์ เปรู และชิลีตอนเหนือ)
ไปสะสมอยู่ทางแปซิฟิกเขตร้อนตะวันตก(บริเวณ
ชายฝั่งอินโดนีเซียและออสเตรเลีย) มากยิ่งขึ้น ทำ

ให้ทางแปซิฟิกเขตร้อนตะวันตก ซึ่งเดิมมีอุณหภูมิผิวน้ำทะเล และระดับน้ำทะเลสูงขึ้นไปอีก มีผลทำให้ทางแปซิฟิกเขตร้อนตะวันตกมีปริมาณฝนเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ทางแปซิฟิกเขตร้อนตะวันออกจะมีความแห้งแล้งมากขึ้นเช่นกัน ปรากฏการณ์ลานีญาเกิดขึ้นได้ทุก ๒-๓ ปี และปกติจะเกิดขึ้นนานประมาณ ๙-๑๒ เดือน แต่บางครั้งอาจปรากฏอยู่ได้นานถึง ๒ ปี

ลูกโป่งหยั่งอากาศ, บัลลูนหยั่งอากาศ
(ballon-sonde, sounding
balloon)

บัลลูนขนาดต่างๆ ซึ่งบรรจุด้วยก๊าซไฮโดรเจน หรือฮีเลียม จนสามารถยกน้ำหนักจำกัดอันหนึ่งได้แล้ว ปล่อยให้ลอยตัวขึ้นไปในอากาศด้วยอัตราเร็วลอย (ascensional rate) ที่กำหนดให้ เพื่อตรวจหาความสูงของฐานเมฆ ทิศทางและความเร็วลมในบรรยากาศตามระดับความสูงต่าง ๆ หากมีเครื่องวิทยุหยั่งอากาศติดขึ้นไปด้วยก็สามารถจะตรวจวัดอุณหภูมิ ความกด ความชื้นในบรรยากาศชั้นสูงตามระดับต่าง ๆ ได้ด้วย (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ลูกเห็บ
(Hail)

ก้อนน้ำแข็งกลมที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณตั้งแต่ ๕ มิลลิเมตรขึ้นไป บางครั้งอาจมีลักษณะเป็นรูปกรวยหรือรูอื่นก็ได้ ตกจากฐานเมฆที่ก่อตัวในแนวตั้งประเภทคิวโมโลนิมบัส ในประเทศหนาว การเกิดลูกเห็บขนาดใหญ่มักจะทำให้ความเสียหายให้แก่พืชได้มาก และเป็นอันตรายต่อคนและสัตว์เลี้ยง ในประเทศไทยลูกเห็บมักมีขนาดไม่ใหญ่และมักเกิดในฤดูร้อน ตัวอย่างเหตุการณ์ ในวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ มีรายงานพายุฝนฟ้าคะนอง

และลูกเห็บตก บริเวณอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
(จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ว

วงแสง

(halo)

วงกลม ส่วนโค้ง แถบ หรือจุดของแสงสีขาวหรือสีรุ้งที่ปรากฏในท้องฟ้า ซึ่งเกิดจากการหักเห หรือการสะท้อนของแสงกับผลึกน้ำแข็งในบรรยากาศ โดยทั่วไป มักพบเห็นบริเวณใกล้แหล่งกำเนิดของแสง โดยเฉพาะดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ หรือจากแหล่งกำเนิดแสงประดิษฐ์ เช่น โคมไฟในหมอน้ำแข็ง ปรากฏการณ์วงแสงนี้มีได้หลากหลายรูปแบบ วงแสงจะแตกต่างจากรุ้งทรงกลม (corona) หรือแสงรุ่งเรือง (glory) ที่ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดจากการหักเห สะท้อน หรือเลี้ยวเบนกับหยดน้ำในบรรยากาศ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

วงแหวนแห่งไฟ

(Pacific ring of fire)

บริเวณในมหาสมุทรแปซิฟิกที่เกิดแผ่นดินไหว และภูเขาไฟระเบิดบ่อยครั้ง มีลักษณะเป็นเส้นเกือบยาวความยาวรวมประมาณ ๔๐,๐๐๐ กิโลเมตร และวางตัวตามแนวร่องสมุทร แนวภูเขาไฟ และบริเวณขอบแผ่นเปลือกโลก โดยมีภูเขาไฟที่ตั้งอยู่ภายในวงแหวนแห่งไฟทั้งหมด ๔๕๒ ลูก และเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาไฟคุกรุ่นอยู่กว่า ๗๕% ของภูเขาไฟคุกรุ่นทั้งโลก ซึ่งบางครั้งจะเรียกว่า circum-Pacific belt หรือ circum-Pacific seismic belt แผ่นดินไหวประมาณ ๙๐% ของแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นทั่วโลก และกว่า ๘๐% ของแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ เกิดขึ้นในบริเวณวงแหวนแห่งไฟ นอกจากวงแหวนแห่งไฟ ยังมีแนวแผ่นดินไหวอีก ๒ แห่ง ได้แก่ แนว

เทือกเขาอัลไพน์ ซึ่งมีแนวต่อมาจากเกาะซวาสุ
 เกาะสุมาตราผ่านเทือกเขาหิมาลัย และทะเลเมดิ
 เตอร์เรเนียน แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นในแนว
 วงแหวนแห่งไฟนี้ เช่น แผ่นดินไหวคาสคาเดีย แมก
 นิจูด ๙.๐ เกิดเมื่อ ค.ศ.๑๗๐๐ แผ่นดินไหวพรีเอตา
 ในแคลิฟอร์เนีย แผ่นดินไหวภาคคันโตในประเทศ
 ญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ.๑๙๒๓ ทำให้มีผู้เสียชีวิตกว่า
 ๑๓๐,๐๐๐ ศพ แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในฮันจินในปี
 ๑๙๙๕ และครั้งใหญ่ที่สุดที่เคยบันทึกไว้ คือ
 แผ่นดินไหวเมื่อ ค.ศ.๒๐๐๔ บริเวณมหาสมุทร
 อินเดีย แมกนิจูด ๙.๓ ทำให้เกิดคลื่นสึนามิพัดถล่ม
 บริเวณโดยรอบ โดยเฉพาะอินโดนีเซียที่ถูกถล่ม
 ด้วยคลื่นขนาด ๑๐ เมตร ทำให้มีผู้เสียชีวิต
 ประมาณ ๒๓๐,๐๐๐ ศพ ประเทศที่ตั้งหรือมีพื้นที่
 บางส่วนอยู่ในแนววงแหวนแห่งไฟ ได้แก่
 ประเทศเบลีส โบลิเวีย บราซิล แคนาดา โคลัมเบีย
 ชิลี คอสตาริกา เอกวาดอร์ ติมอร์ตะวันออก
 เอลซัลวาดอร์ ไมโครนีเซีย ฟิจิ กัวเตมาลา
 ฮอนดูรัส อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น คิริบาตี เม็กซิโก
 นิวซีแลนด์ นิการากัว ปาเลา ปาปัวนิวกินี ปานามา
 เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย ซามัว หมู่เกาะโซโลมอน
 ตองกา ตูวาลู และสหรัฐอเมริกา

ศ

ศรลม

(wind arrow)

ศรลมด้านหัวมีลักษณะคล้ายลูกศร ด้านหางมีลักษณะคล้ายหางปลา ตัวศรตั้งอยู่บนแกนหมุนได้รอบตัว ใต้แกนศรลมมีเครื่องหมายบอกทิศทางที่สำคัญไว้ ๔ ทิศ คือ เหนือ (N) ใต้ (S) ตะวันออก (E) และตะวันตก (W) หัวศรลมจะหันเข้าหาทิศทางที่ลมพัดมาปะทะ เช่น ลมพัดมาจากทิศเหนือ หัวศรลมจะชี้ไปทางทิศเหนือ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ส

สควอล, พายุกระโชก

(Squall)

ลมกระโชกที่รุนแรงและเกิดขึ้นทันทีทันใด มีระยะเวลา ๑-๒ นาที มักเกิดพร้อมกับฝนหรือลูกเห็บ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

สตรอมเสิร์จ, น้ำขึ้นจากพายุ

(storm surge)

การที่ระดับน้ำเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเกินกว่าระดับน้ำทะเลปกติเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนตัวของบริเวณความกดอากาศต่ำที่รุนแรง เช่น พายุไซร่อนนำลมที่พัดรุนแรงเข้าสู่ฝั่ง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

สึนามิ

(Tsunami)

คลื่นมหาสมุทรขนาดใหญ่ที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและมีพลังงานมาก เกิดจากมวลน้ำในทะเล และมหาสมุทรได้รับการสั่นสะเทือนอย่างรุนแรงจนกลายเป็นคลื่นกระจายตัวออกไปจากศูนย์กลางของการสั่นสะเทือนนั้น ส่วนใหญ่มักเกิดจากสาเหตุอื่นๆ เช่น การปะทุภูเขาไฟบนเกาะหรือใต้ทะเล การพุ่งชนของของอวกาศขนาดใหญ่ลงบนพื้นน้ำในมหาสมุทร

คลื่นสึนามิมีลักษณะแตกต่างจากคลื่นธรรมดาที่เกิดจากลมหลาย ๆ ประการ เช่น คลื่นธรรมดาที่มีความยาวคลื่นเพียง ๑๐๐-๑,๐๐๐ กิโลเมตร และความเร็วในการเคลื่อนที่ไม่เกิน ๘๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง แต่คลื่นสึนามิมีความยาวคลื่นยาวมากถึง ๑๐๐- ๑,๐๐๐ กิโลเมตรและความเร็วในการเคลื่อนที่ ๗๐๐-๘๐๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง เมื่อคลื่นซัดเข้าฝั่งหากเป็นคลื่นธรรมดาแม้มีความสูงไม่เกิน ๑ เมตร ยกเว้นกรณีมีพายุอาจสูง ๒-๓

เมตร แต่คลื่นสึนามิจะมีความสูงได้ถึง ๓๐ เมตร ด้วยเหตุนี้คลื่นสึนามิจึงมีอำนาจในการทำลายล้างสูงจนถือเป็นภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงมากอย่างหนึ่งของมนุษย์

แต่เดิมเชื่อกันว่า คลื่นสึนามิเกิดจากการขึ้นลงที่ผิดปกติของน้ำทะเล จึงเรียกว่า น้ำขึ้นลง (tidal waves) ปัจจุบันไม่นิยมใช้คำนี้แล้ว และเปลี่ยนมาใช้ตามคำญี่ปุ่นที่เรียกว่า Tsunami ซึ่งแปลว่าคลื่นอ่าวจอดเรือ (harbour waves) ทั้งนี้เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นมักได้รับภัยจากคลื่นสึนามิบ่อยๆ โดยเฉพาะตามบริเวณอ่าวขนาดเล็กซึ่งใช้เป็นท่าจอดเรือ

บริเวณที่มักเกิดคลื่นสึนามิบ่อยครั้งในมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนในทะเลอันดามันของมหาสมุทรอินเดียนั้นไม่เคยเกิดคลื่นสึนามิที่รุนแรงมาก่อนจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ จึงเกิดคลื่นสึนามิที่รุนแรงมาก มีจุดกำเนิดอยู่ในทะเลทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราในประเทศอินโดนีเซียแล้วแผ่ขยายไปในทะเลอันดามัน จนเลยไปถึงฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกา ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ คน ใน ๑๑ ประเทศ โดยมีประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุดประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ คน ส่วนในประเทศไทยจำนวนผู้เสียชีวิตใน ๖ ภูมิภาคใต้อยู่ติดชายฝั่งอันดามันมีประมาณ ๕,๔๐๐ คน ได้แก่จังหวัดภูเก็ต ระนอง พังงา กระบี่ ตรัง

เส้นกระแสลม, สตรีมไลน์
(streamline)

และสตูล (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

เส้นสมมุติที่แสดงทิศทางการเคลื่อนไหวของอากาศโดยรวมในขณะใดขณะหนึ่ง (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)

เส้นความกดเท่า, ไอโซบาร์
(isobar)

เส้นที่เชื่อมจุดต่างๆ ที่มีความกดอากาศที่ระดับผิวพื้นเท่ากัน (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

แสงเงิน
(nautical twilight)

แสงที่ปรากฏบนขอบฟ้าทางทิศตะวันออก เมื่อดวงอาทิตย์อยู่ต่ำกว่าขอบฟ้า 12° ในตอนเช้าก่อนรุ่งสว่าง

แสงทอง
(civil twilight)

แสงที่ปรากฏบนขอบฟ้าทางทิศตะวันออก เมื่อดวงอาทิตย์อยู่ต่ำกว่าขอบฟ้า 6° ในตอนเช้าก่อนรุ่งสว่าง

ห

หมอกน้ำค้าง

(mist)

ละอองน้ำที่ลอยอยู่ในอากาศมีลักษณะเช่นเดียวกับหมอกแต่บางกว่า เมื่อมีหมอกน้ำค้างเกิดขึ้นเหนือที่ใด มักจะดูคล้ายม่านบางสีเทาคลุมอยู่เหนือภูมิประเทศแห่งนั้น ทำให้ทัศนวิสัยในบรรยากาศลดลง แต่ยังสามารถเห็นได้ไกลกว่า ๑ กิโลเมตร ความชื้นสัมพัทธ์ในหมอกน้ำค้างมักจะสูงกว่าร้อยละ ๙๕ แต่จะต่ำกว่าร้อยละ ๑๐๐ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

หย่อมความกดอากาศต่ำจาก

ความร้อน (heat low,

Thermal low)

ระบบความกดอากาศต่ำที่เกิดขึ้นจากอากาศที่ร้อนอันเนื่องมาจากความร้อนแรงของพื้นผิวโลกในบริเวณนั้น (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

หยาดน้ำฟ้า

(precipitation)

คำรวมของน้ำในบรรยากาศที่ตกลงมาสู่พื้นผิวโลกในรูปต่าง ๆ ได้แก่ ฝน ฝนละออง ฝนน้ำแข็ง ลูกเห็บ หิมะ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

หลุมโอโซน

(ozone hole)

บริเวณชั้นบรรยากาศสตราโตสเฟียร์ระดับต่ำระดับของโอโซนได้ลดลง ๑๓% จากการวัดครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๕๑๙ หลุมโอโซนเกิดขึ้นในช่วงฤดูใบไม้ผลิ ณ ทวีปแอนตาร์กติกาในช่วงเดือนกันยายนถึงต้นเดือนธันวาคม เกิดลมทิศตะวันตกกำลังแรงพัดหมุนเวียนทั่วทวีปและสร้างความปั่นป่วนในชั้นบรรยากาศ การทำลายโอโซนในแต่ละปีนั้นพบว่า ๕๐% เกิดในช่วงฤดูใบไม้ผลิของทวีปแอนตาร์กติกา บริเวณที่มีการสูญเสียก๊าซโอโซนในชั้น

บรรยากาศสตราโตสเฟียร์เหนือทวีปแอนตาร์กติกา ในแถบขั้วโลกใต้ ซึ่งเกิดในฤดูใบไม้ผลิ และมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นเหนือมหาสมุทรอาร์กติกในแถบขั้วโลกเหนือได้เช่นกัน การสูญเสียโอโซนเกิดจากปฏิกิริยาเคมีระหว่างโอโซนกับคลอรีน(ที่ก่อตัวเมฆในแถบขั้วโลกที่หนาวจัดในฤดูหนาว และรังสีดวงอาทิตย์ในฤดูใบไม้ผลิ

หิมะ

(snow)

หยาดน้ำฟ้าที่รวมตัวกันในรูปของผลึกน้ำแข็ง เกิดจากไอน้ำในเมฆซึ่งกลั่นตัวอย่างรวดเร็วที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง จึงเป็นผลึกน้ำแข็งโดยไม่ผ่านการเป็นหยดน้ำก่อน ผลึกน้ำแข็งนี้จะจับตัวกันในเมฆ และตกลงมาผ่านชั้นบรรยากาศที่มีอุณหภูมิต่ำมากพอที่จะไม่ให้เกิดการละลายตัวก่อนตกลงสู่พื้นโลก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

หิมะถล่ม

(avalanche)

มวลหิมะ และน้ำแข็งที่ไหลลงมาตามไหล่เขาอย่างฉับพลันพาเอาดิน เศษดินและหินทุกชนิดลงมาด้วยซึ่งดินและหินต่าง ๆ เหล่านี้สามารถทำลายสิ่งต่างๆ ที่ขวางกั้นและทำให้เกิด “ลมหิมะถล่ม(avalanche wind) ด้วย

อ

องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก
(World Meteorological
Organization หรือ WMO

องค์การระหว่างรัฐบาลซึ่งมีรัฐและดินแดนสมาชิก
จำนวน ๑๙๑ ราย จัดตั้งขึ้นเป็นทบวงการชำนัญ
พิเศษขององค์การสหประชาชาติเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๓
โดยดำเนินการต่อเนื่องจากองค์การอุตุนิยมวิทยา
ระหว่างประเทศ (International Meteorological
Organization) ที่จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖ มีหน้าที่
ขอเสนอขอบสนับสนุน และจัดทำข้อกำหนดข้อตกลง
เกี่ยวกับการดำเนินการทางอุตุนิยมวิทยาโลก
ภูมิอากาศการเฝ้าระวังเตือนภัยธรรมชาติ การ
พยากรณ์อากาศ ทั้งนี้มีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ กรุง
เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเป็นกลุ่ม
สมาชิกพัฒนาสหประชาชาติ (United Nation
Development Group) ประเทศไทยเป็นสมาชิก
อันดับต้น ๆ ขององค์การโดยมีกรมอุตุนิยมวิทยา
เป็นตัวแทนหลัก เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.
๒๔๙๒

อากาศ
(air)

ก๊าซต่าง ๆ ที่ผสมรวมกันเข้าเป็นบรรยากาศของ
โลก (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน)

อากาศเย็น
(cool)

กรมอุตุนิยมวิทยา นิยามว่า เป็นอากาศที่มีอุณหภูมิ
ต่ำสุดอยู่ระหว่าง ๑๖-๒๒.๙ องศาเซลเซียส

อากาศร้อน
(hot)

กรมอุตุนิยมวิทยา นิยามว่า เป็นอากาศที่มีอุณหภูมิ
สูงสุดอยู่ระหว่าง ๓๕-๓๙.๙ องศาเซลเซียส

อากาศร้อนจัด
(very hot)

กรมอุตุนิยมวิทยา นิยามว่า เป็นอากาศที่มีอุณหภูมิ
สูงสุดตั้งแต่ ๔๐ องศาเซลเซียสขึ้นไป

อากาศหนาว (cold)	กรมอุตุนิยมวิทยา นิยามว่า เป็นอากาศที่มีอุณหภูมิ ต่ำสุดอยู่ระหว่าง ๘-๑๕.๙ องศาเซลเซียส
อากาศหนาวจัด (very cold)	กรมอุตุนิยมวิทยา นิยามว่า เป็นอากาศที่มีอุณหภูมิ ต่ำสุดน้อยกว่า ๘ องศาเซลเซียส
อุณหภูมิ (temperature)	ระดับความร้อนหนาวของอากาศและสิ่งต่างๆ อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่าเทอร์โมมิเตอร์ ซึ่ง มักเป็นองศาเซลเซียสหรือองศาฟาเรนไฮต์ บน พื้นผิวโลก อุณหภูมิอากาศจะค่อย ๆ ลดลงจาก บริเวณเส้นศูนย์สูตรไปยังขั้วโลกทั้ง ๒ ข้าง อุณหภูมิอากาศของตำบลที่แห่งใดแห่งหนึ่ง นอกจากจะเปลี่ยนแปลงไปตามละติจูดแล้ว ยัง เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นๆ อีกด้วย เช่น ความ สูง ลักษณะของผิวพื้น ทิศทางลม แสงแดด (จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน)
อุณหภูมิดิน (soil temperature)	ที่ตรวจวัดใต้ผิวพื้นดินที่แต่ละระดับความลึก
อุณหภูมิต่ำสุดประจำวัน (daily minimum temperature)	ค่าของอุณหภูมิต่ำสุดที่ตรวจวัดได้ในช่วงเวลา ๒๔ ชั่วโมงต่อเนื่องกัน
อุณหภูมิต่ำสุดยอดหญ้า (grass minimum temperature)	อุณหภูมิต่ำสุดที่อ่านได้จากเทอร์โมมิเตอร์ ณ ระดับ ใบหญ้าที่ตัดสั้น
อุณหภูมิน้ำทะเล (sea temperature)	อุณหภูมิน้ำทะเลที่ตรวจวัดที่แต่ละระดับความลึก
อุณหภูมิมิวน้ำทะเล (sea surface temperature)	อุณหภูมิบริเวณผิวหน้าน้ำทะเล

อุณหภูมิสูงสุดประจำวัน

(daily maximum temperature)

ค่าของอุณหภูมิสูงสุดที่ตรวจวัดได้ในช่วงเวลา ๒๔ ชั่วโมงต่อเนื่องกัน

อุตุนิยมวิทยา

(Meteorology)

วิชาที่กล่าวถึงเรื่องราวของบรรยากาศ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศกับพื้นโลก มหาสมุทร และสิ่งมีชีวิตโดยทั่วไป วิชานี้เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ ทางเคมี และการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศ จุดมุ่งหมายของวิชานี้ อยู่ที่การศึกษาให้เข้าใจในเรื่องราวของบรรยากาศ การพยากรณ์อากาศให้เป็นไปโดยสมบูรณ์ถูกต้อง และแม่นยำ

อุทกภัย

(flood)

อันตรายอันเกิดจากน้ำท่วม (จากพจนานุกรมศัพท์ ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

เอลนีโญ

(El Niño)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เมื่อกระแสน้ำเย็น เปรูบริเวณชายฝั่งตะวันตกของทวีปอเมริกาใต้ ถูกกระแสน้ำอุ่นจากศูนย์สูตรไหลเข้ามาแทนที่ ทำให้อุณหภูมิที่ผิวน้ำสูงขึ้น ๑๐ องศาเซลเซียส และมีผลให้แพลงก์ตอนในบริเวณนั้นลดจำนวนลง จำนวนปลาจึงลดน้อยลงไปด้วย ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นทุกๆ ๒-๗ ปีอันเป็นผลจากการอ่อนกำลังลงของลมค้าตะวันออกเฉียงใต้ ในมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อเกิดปรากฏการณ์นี้ขึ้น จะมีผลกระทบต่อภูมิอากาศของบริเวณชายฝั่งใกล้เคียงในลักษณะที่ทำให้มีฝนตกน้อยลง

โอโซน

(ozone)

ก๊าซที่ประกอบด้วยโมเลกุลออกซิเจน (O_3) จัดเป็นสารมลภาวะหากปรากฏในชั้นบรรยากาศโทรโพสเฟียร์ตอนล่าง แต่จัดเป็นก๊าซ จำเป็นในชั้นสเตร

โทสเฟียร์ ซึ่งทำหน้าที่ ป้องกันโลกจากรังสีอุลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์

ไอน้ำ

(water vapour)

น้ำที่กลายเป็นไอลอยอยู่ในอากาศ น้ำจากพื้นดินและแม่น้ำลำคลองเมื่อได้รับความร้อนจะระเหยกลายเป็นไอขึ้นไปในอากาศ ครั้นเมื่อได้รับความเย็นจากอากาศเบื้องบนก็จะเกิดการกลั่นตัวกลายเป็นเมฆหรือฝนตกลงมายังพื้นโลกอีก ไอน้ำเป็นส่วนผสมที่สำคัญในบรรยากาศและตัวกระทำที่ทำให้เกิดลมฟ้าอากาศ (จากพจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

ฮ**เฮกโตพาสคาล,มิลลิบาร์**

(hector Pascal หรือ hPa,millibar)

หน่วยวัดความกดบรรยากาศที่มีค่าเท่ากับเศษหนึ่งส่วนพันของบาร์ ความกดอากาศ ๑ มิลลิบาร์ จะมีค่าเท่ากับความกดอากาศ ๑,๐๐๐ ดายน์ บนพื้นที่หน้าตัด ๑ ตารางเซนติเมตร หรือเท่ากับความกดที่พื้นฐานของท่อปรอท ซึ่งสูง ๐.๗๕ มิลลิเมตร

ทางอุตุนิยมวิทยา นิยมใช้ เฮกโตพาสคาล มากกว่ามิลลิบาร์

INDEX

A

aftershock	แผ่นดินไหวตาม, อาฟเตอร์ช็อค
air	อากาศ
air-mass	มวลอากาศ
anticyclonic rotation	การหมุนออกจากศูนย์กลาง, การหมุนแบบแอนตี้ไซคลิก
avalanche	หิมะถล่ม

B

ballon-sonde	ลูกโป่งหยั่งอากาศ, บัลลูนหยั่งอากาศ
barometer	มาตรความกดอากาศ, บารอมิเตอร์
basin area	พื้นที่รับน้ำ
Beaufort scale	มาตราโบฟอร์ต, สเกลโบฟอร์ต
breaker	คลื่นหัวแตก
breeze	ลมเฉื่อย

C

calm	ลมสงบ, ลมเงียบ
catchment area	พื้นที่รับน้ำ
circumpolar whirl	กระแสนวน ในเขตขั้วโลก
civil twilight	แสงทอง
climate	ภูมิอากาศ
climate change	การแปรผันภูมิอากาศ
cloud	เมฆ
cloud amount	ปริมาณเมฆ
cold	อากาศหนาว
confluence	ลมพัดสอ

convergence	ลมพัดสอบ
cool	อากาศเย็น
corona	ทรงกรด, โคโรนา
cross wind	ลมขวาง
crust of the earth	เปลือกโลก
cyclone	พายุหมุน, ไซโคลน
cyclonic rotation	การหมุนเข้าหาศูนย์กลาง, การหมุนแบบไซโคลนิก

D

daily maximum temperature	อุณหภูมิสูงสุดประจำวันจำ
daily minimum temperature	อุณหภูมิต่ำสุดประจำวันจำ
decibels	เดซิเบล, dBz
Depression	ดีเปรสชัน
dew	น้ำค้าง
dew point	จุดน้ำค้าง
discharge	ปริมาณน้ำไหล, อัตราน้ำไหล
downdraft	การไหลลง, ดาวน์ดราฟท์
drizzle	ฝนละออง
drought	ช่วงฝนแล้ง
drought	ภัยแล้ง
dry season	ฤดูแล้ง
dust	ฝุ่น

E

earthquake	แผ่นดินไหว
easterlies	ลมฝ่ายตะวันออก
easterly wave	คลื่นกระแสลมตะวันออก
El Niño	เอลนีโญ
El Niño/La niño –Southern	ปรากฏการณ์เอนโซ
Oscillation หรือ ENSO	
extratropical cyclone	พายุหมุนนอกเขตร้อน
extratropical storm	พายุหมุนนอกเขตร้อน
eye of storm	ตาพายุ

F

fault	รอยเลื่อน, รอยเหลี่ยม
flash flood	น้ำท่วมฉับพลัน, น้ำป่า, น้ำป่าไหลหลาก
flood	น้ำท่วม
flood	อุทกภัย
floods	น้ำท่วม, น้ำท่วมขัง
foreshock	แผ่นดินไหวนำ
front	แนวปะทะอากาศ
frost	น้ำค้างแข็ง
Fujiwara effect	ปรากฏการณ์ฟูจิวะระ

G

grass minimum temperature	อุณหภูมิต่ำสุดยอดหญ้า
greenhouse effect	ปรากฏการณ์เรือนกระจก
grond discharge	ฟ้าผ่า
gust	ลมกระโชก

H

hail	ลูกเห็บ
hailstone	ลูกเห็บ
halo	วงแสง
hazard	ภัยพิบัติ
haze	ฟ้าหลัว, หมอกแดด
headwind	ลมต้าน
heat low	หย่อมความกดอากาศต่ำจากความร้อน
heat wave	คลื่นความร้อน
heat wave	คลื่นอากาศร้อน
hecto Pascal	เฮกโตปาสคาล, มิลลิบาร์
high	บริเวณความกดอากาศสูง
high tide	น้ำขึ้นเต็มที
high water	น้ำขึ้นเต็มที
hot	อากาศร้อน

hPa	เฮกโตปาสกาล, มิลลิบาร์
hurricane	พายุเฮอริเคน
I	
internal wave	คลื่นใต้น้ำ
isobar	เส้นความกดเท่า, ไอโซบาร์
J	
jet stream	ลมกรด, กระแสลมกรด, เจ็ตสตรีม
K	
knot	นอต
L	
la niña	ลานีญา
lake breeze	ลมทะเล
land breeze	ลมบก
latitude	ละติจูด
lightning	ฟ้าแลบ
longitude	ลองจิจูด
M	
magnitude of an earthquake	ขนาดของแผ่นดินไหว
main shock	แผ่นดินไหวหลัก
mean sea level	ระดับน้ำทะเลปานกลาง

Meteorological satellite	ดาวเทียมอุตุนิยมวิทยา
Meteorology	อุตุนิยมวิทยา
millibar	เฮกโตปาสคาล, มิลลิบาร์
mist	หมอกน้ำค้าง
monsoon	ลมมรสุม, มรสุม

N

nautical mile	ไมล์ทะเล
nautical twilight	แสงเงิน
neap hole	น้ำตาย
ozone layer	รอยเลื่อนปรกติ

O

overbank flow	น้ำล้นตลิ่ง
ozone	โอโซน
ozone hole	หลุมโอโซน
ozone layer	ชั้นโอโซน

P

Pacific ring of fire	วงแหวนแห่งไฟ
plate tectonics	การเคลื่อนที่ของเปลือกโลก
polar vortex	กระแสมวน ในเขตขั้วโลก
precipitation	หยาดน้ำค้าง

R

rain	ฝน
rain gauge	ถังวัดน้ำฝน, เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน
rain shower	ฝนชุก, ฝนไล่ช้าง
rainfall	ปริมาณน้ำฝน
rainy season	ฤดูฝน
reverse fault	รอยเลื่อนย้อน
Richter scale	มาตราริกเตอร์
rip	ระลอกคลื่น
rip current	กระแสน้ำย้อนกลับ
ripple	ริ้วคลื่น
runoff	น้ำท่า

S

sea breeze	ลมทะเล
sea level	ระดับน้ำทะเล
sea state	ภาวะทะเล
sea surface temperature	อุณหภูมิผิวน้ำทะเล
sea temperature	อุณหภูมิน้ำทะเล
season	ฤดู
semi diurnal tide	น้ำคู่

severe tropical storm	พายุโซนร้อนขั้นรุนแรง
smoke	ควัน
snow	หิมะ
snow storm	พายุหิมะ
soil temperature	อุณหภูมิดิน
sounding balloon	ลูกโป่งหยั่งอากาศ, บัลลูนหยั่งอากาศ
squall	สควอล, พายุกระโชก
storm	พายุ
storm surge	สตรอมเสิร์จ, น้ำขึ้นจากพายุ
streamline	เส้นกระแสลม, สตรีมไลน์
subsidence	การจมตัวของอากาศ
summer	ฤดูร้อน
summer monsoon	มรสุมฤดูร้อน
sunrise	ดวงอาทิตย์ขึ้น
surface winds	ลมผิวพื้น
synoptic chart	แผนที่อากาศ
T	
tailwind	ลมส่งท้าย
temperature	อุณหภูมิ
thermal low	หย่อมความกดอากาศต่ำจากความร้อน

thunder	ฟ้าร้อง, ฟ้าคะนอง
thunderbolt	ฟ้าผ่า
thundercloud	เมฆฝนฟ้าคะนอง, เมฆคิวโลนิมบัส, เมฆ Cb
thunderstorm	พายุฝนฟ้าคะนอง
tide	น้ำขึ้นลง
trade wind	ลมค้า
tropical cyclone	พายุหมุนเขตร้อน
tropical storm	พายุโซนร้อน
trough of low pressure	ร่องความกดอากาศต่ำ
Tsunami	สึนามิ
typhoon	ไต้ฝุ่น, พายุไต้ฝุ่น
U	
updraft	การไหลขึ้น, อัปดราฟท์
upper wind	ลมชั้นบน
urban heat	ปรากฏการณ์เกาะความร้อน, โดมความร้อน
V	
very cold	อากาศหนาวจัด
very hot	อากาศร้อน
visibility	ทัศนวิสัย

W

water spout	พวยน้ำ, นาคเล่นน้ำ
water stage	ระดับน้ำ
water table	ระดับน้ำใต้ดิน
water vapour	ไอน้ำ
watershed	พื้นที่รับน้ำ
wave height	ความสูงคลื่น
weather	ลมฟ้าอากาศ
weather chart	แผนที่อากาศ
weather forecast	การพยากรณ์อากาศ
weather map	แผนที่อากาศ
weather radar	เรดาร์ตรวจอากาศ
wet spell	ช่วงฝนชุก
whirlpool	น้ำวน
whirlwind	ลมบ้าหมู
willy-willy	พายุวิลลี-วิลลี
wilting point	จุดเหี่ยว
wind	ลม
wind arrow	ศรลม
wind direction	ทิศทางลม

wind shear	ลมเฉือน
winter	ฤดูหนาว
winter monsoon	มรสุมฤดูหนาว
World Meteorological Organization หรือ WMO	องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก

บรรณานุกรม

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๙.